

a împlinit 8 ani

**Emil Hurezeanu
Andrei Cornea
N. C. Munteanu și
Gabriel Andreescu**
despre

pag.
3-5

0 carte despre procesul Noica-Pillat

pag.
8-9

Gabriel Liiceanu

Stelian Tănase

INTERVIU

pag.
10-11

CRIZA POLITICĂ

Cronologie

În opt ani nu s-a reușit reformarea economiei. Nici a vechilor structuri instituționale. Lista nereușitelor se poate lungi, între puținele reușite trebuie însă menționată crearea unei noi clase politice.

Această afirmație riscă să fie citită în registru ironic. Noua elită politică românească nu se prea bucură de aprecierea populației. Parlamentul este mereu pe ultimul sau penultimul loc ori de câte ori se testează încrederea în instituțiile statului. Neîncrederea populației în parlament nu-i desigur un semn bun pentru o societate democratică. Dar nu cumva calitatea clasei politice actuale o justifică, măcar în parte?

Deși la fiecare alegere au fost nou-veniți și proaspăt plecați, inventarul noii clase politice este relativ redus. Cam aceleași persoane ocupînd pe rînd, uneori concomitent, scaunele Executivului și cele ale Parlamentului.

Noua clasă politică are un caracter foarte eterogen, dar nu numai din cauză că include partide cu programe diferite. În viața politică au contat individualitățile (pînă la o personalizare a partidelor, în dauna structurării lor) și clientelismul. De structura clientelară nu au fost scutite, din păcate, nici partidele care au alcătuit, pînă în noiembrie 1996, axa fostei opoziții și alcătuiesc axa actualei puteri. An de an, pe măsură ce au căpătat informații, votanții noii clase politice au devenit mai exigenți față de cei pe i-au adus în scaunele de decizie. Dependența tot mai clară de votul electoratului diferențiază clasa politică de azi de fosta elită comunistă.

Bineînțeles că electoratele, ca și politicienii, diferă. O mare dezamăgire a celor ce au sprijinit, la ultimele alegeri, actuala coaliție aflată la putere a fost să descopere, de pildă, că parlamentarii „noștri” se dovedeau uneori la fel de iresponsabili ca și parlamentarii „lor”, că miniștrii „noștri” pot fi comparați prin incompetență cu miniștrii „lor” etc.

Maximul de nemulțumire în rîndul populației la

adresa politicienilor s-a înregistrat în zilele actualei crize guvernamentale. Mulți dintre cei ce vedeau cum se încearcă „schimbarea guvernului la televizor” nu au mai făcut nici o distincție între puciștii pedesți și cederea asediat. Sentimentul general a fost de anxietate tot mai profundă, pentru că cei cărora le-am încredințat soarta noastră nu sînt nici suficient de competenți, nici suficient de onești.

Deciziile privind soarta României se află în mîna unor oameni cu diferențe morale și culturale semnificative, provenienți din medii sociale diferite, cu destine uneori de-a dreptul opuse. Parlamentul și Executivul au adus la aceeași masă de lucru persecutați și privilegiați ai fostului regim comunist, fiecare avînd în spate voturile unei părți a populației Ro-

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Clasa politică în probă

mâniei. Un procent (greu de precizat cit de mare) al lumii bune politice și-a făcut „training”-ul la virful partidului comunist, avînd contacte de serviciu, dacă nu și mult mai strînse legături, cu fosta securitate, pentru că în acești ani nu a fost deranjat nici de o lege a dosarelor, nici de o lege a lustrației etc. Legături cu fosta securitate, nu de voie, ci de nevoie trebuie să fi avut și o parte din elita politică actuală provenită din rîndul deținuților politici. Cîți dintre aceștia mai sînt șantajabili la această oră nu-i simplu de evaluat. Dar este mai mult ca sigur că parte din elita politică actuală servește altor interese decît des invocatului interes național.

În actuala clasă politică se găsesc prea puțini

profesioniști de valoare. Elita intelectuală clamează încă și acum, ca și în '90, „nu sîntem partide”, enervîndu-se însă cînd vede că pîrghiile de comandă se află în mîna unor mediocrități. A intra în partidele de opoziție, mai ales în cele istorice, nu era deloc „sic” în 1990-1991. Pe urmă nu a fost ușor de rezistat în spațiul politic, în colcăiala de vanități și dezamăgiri de tot felul.

În săptămîna tensionată care ne stă în față, această clasă politică va da, prin votul său în Parlament, sub ochii viitorului electorat, proba devotamentului său față de ceea ce a devenit sloganul acestor ani: reforma. Vom vedea dacă interesele unui partid aflat în tensiuni interne ori răzburările personale pentru posturi pierdute etc. sînt de ajuns de puternice pentru a alătura într-un front comun partide declarate reformiste, ultranaționaliste și partide retrograde etc. Vom vedea dacă, în ciuda numelor mereu schimbate și a sloganurilor democratice, nu este pe cale să se refacă FSN-ul anului '90, cu tot cortegiul său de ilegalități. Așa cum a fost și tentativa actuală de a da jos, prin șantaj, un guvern proaspăt remaniat și avînd girul parlamentului. „Capul lui Ciorbea” nu inseamnă, la această oră, doar înlocuirea unui prim-ministru, ci căderea unui întreg cabinet cu profesioniști mai credibili decît cabinetul anterior și o întîrziere care va împinge și mai mult în sărăcie oamenii din această țară.

Adevărul nu este ușor de suportat în clipele grele. Dar populația României trebuie să afle exact cine sînt cei pe care i-a ales ca s-o conducă. Cu atît mai mult cu cît iresponsabilitatea unora dintre ei o împinge, încet-încet, spre alegerile anticipate.

Dar, în funcție de votul pe care îl vor da în zilele următoare, pentru mulți dintre reprezentanții elitei politice, aceasta poate fi „ultima Cameră”. Ieșirea dintr-o coaliție în care s-au pus speranțe s-a plătit, după 1990, cu ieșirea din clasa politică.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Stimată doamnă redactor-șef,

Sint unul dintre oamenii pentru care apariția revistei „22” nu a încetat să reprezinte una din cele mai bune împliniri ale ultimilor opt ani. Indiferent de subiectul abordat, de poziția adoptată sau de argumentele folosite, „22” rămâne mereu un interlocutor pe care îl prețuiesc și a cărui întâlnire aștept, cu nerăbdare și interes, săptăminal. Lumea găzduită între paginile sale invită desori la dialog și mărturisesc că am rezistat, de multe ori cu greutate, tentației de a participa la el.

De această dată ispita este prea mare! În discuție este un concept care s-a așezat solid cel puțin în vocabularul, dacă nu și în conștiința noastră și care pare a fi acceptat, fără rezerve, de cercuri din ce în ce mai largi de oameni.

Conceptul acesta atât de drag sociologilor, oamenilor politici sau reprezentanților mass-mediei este rezultatul ascotării nefericești a două cuvinte: „șanse egale”. Nefirește pentru că, în opinia mea, „șansa” poartă pecetea singularului, al unicului. Șansa este acel „infinic mic” care ni se dăruiește de zei sau pe care ni-l construim cu înfinită trudă, care ne deosebește de toți ceilalți și care nuantază întimplările întregii noastre vieți. Dacă șansele ar fi egale, ce rost ar mai avea efortul de autoperfectare, șlefuirea continuă a personalității și, în ultimă instanță, cum ne-am împăca cu lumea cenușie, vădăvită de culoarea norocului? Pentru că, nu-i așa, în limba română cele două cuvinte spun cam același lucru.

Nu, categoric nu! Șansele nu sint egale și ar fi profund nedrept ca ele să fie. Egal este numai dreptul fiecăruia dintre noi de a-și putea folosi, neîngrădit și nelimitat, toate argumentele pentru a face ca bagheta magică a sorții să ne aleagă, dintre toți ceilalți.

Să facem acum un pas mai departe și să asociem acestei formule un cuvânt: „șanse egale pentru femei”.

Ce simțiți? Care este prima dumneavoastră dovadă reacție la auzul acestei formule?

Pentru mine a fost un șoc. Am trăit tot timpul cu convingerea că sint o ființă care are dreptul de a se mișca liber, de a se confrunta de la egal la egal cu toate ființele din jurul său, fiind mai bună ca unele și mai rea ca altele, comparativ, mai generoasă sau mai puțin, cu o mai mare capacitate de a înțelege decât unii, dar mai puțin dăruită decât alții. Pentru prima dată am avut conștiința separării într-un țarc, care mă umilea și mă răzvrătea.

Sint convinsă că cei care au gândit această formulă au pornit de la un impuls bun și generos. Din punctul meu de vedere, dacă aici există un păcat, el constă în prea ușoara acceptare a unei formule, pe ideea că succesul poate fi mai ușor atins călătorind cu un „vehicul” la modă.

Citeva întrebări se impun. Ce șanse au acțiunile întreprinse sub o siglă care obligă partenerii să se plaseze pe poziții opuse? Mai mult, inducând unora o stare de inferioritate și, implicit, o stare opusă celorlalți? Este bine dacă, înțelegându-mă cu ea, am trăit prima dată sentimentul apartenenței la o categorie dezavantajată?

Cu percepția „activă” de aceste sentimente am primit comentariile găzduite de ultima pagină a nr. 47/1997 al revistei „22”. Vă scriu aceste rânduri pentru a vă propune o „mică corectură”, o „nesemnificativă modificare a planurilor”, impusă de însăși logica argumentației: „Cheia egalității nu se află în mina bărbatilor”.

Să mă explic! Dacă felul în care este perceput raportul de forțe în cuplul femeie-bărbat este, mai mult decât orice altceva, o problemă de mentalitate, așa cum toată lumea este de acord, atunci rădăcinile ei se află în primii ani de viață, atunci când spiritul viitoarei femei și al viitorului bărbat se zămisleşte în matricea creată pentru ei de cei din jur.

Cheia egalității stă în mina acelorora care construiesc climatul primei percepții conștiente a celui de alături; în mina celor care introduc în lume mica ființă și care i-o descifrează, mai puțin prin cuvinte și mai mult prin atitudini și reacții; în mina acelorora care,

de cele mai multe ori inconștient, întruchipează primul model de comportament.

În lumea noastră, aceleași elemente de mentalitate fac ca această responsabilitate să revină, aproape în exclusivitate, mamei. Dacă ne vom oferi o clipă de răgaz și vom privi în urmă, ne vom aminti numeroase momente în care ne amuzam privind încercările femeilor-mame (și aici diferențele sociale, de pregătire sau cultură dispar) de a sădi în micul bărbat sentimentul superiorității; uneori inconștient, urmînd instinctiv meandrelor sufletuștii descirare de Freud, alteleori conștient, ca un exercițiu care avea darul de a-l pregăti pentru dificilul traseu al vieții, iar cite odată în mod deliberat, ca o încercare de a răscumpăra, prin suferințele provocate mult mai tîrziu altor femei, nealinatele lor suferințe.

Dacă despre egalitate este vorba, atunci cheia ei va sta, miine, în miinile copiilor noștri de astăzi, dacă vom avea puterea, înțelepciunea și generozitatea de a o modela pentru ei.

Dana Enia
lași, 10 decembrie 1997

Redacția
Revistei „22” multumeste
celor care ne-au felicitat
cu prilejul Crăciunului și
Anului Nou și le urează
tuturor un an bun.
La mulți ani!

Stimată redacție,

Sint student la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” și deasemenea un cititor al revistei „22”.

Pe lângă numeroasele articole și eseuri valoroase există din păcate și luări de poziții discutabile, care se vor pretențioase și moralizatoare dar nu se remarcă decât prin lipsa de discernămint și exagerare. Mai concret, mă refer la ultimul articol al domnului Andrei Cornea „Votul secret” din nr. 50, care nu face decât să „încununeze” concepțiile cu care d-l Cornea mă obișnuise în articolele sale.

La începutul cronicii, d-l Cornea se ocupă de d-l Pruteanu. Referitor la acest subiect menționez doar că în lungul șir de articole pe această temă, domnia sa nu a găsit de cuviință să critice decât pe funarii și vadimii „noștri”, uitîndu-i complet pe cei ai UDMR-ului. Să nu uite d-l Cornea că nu PUNR sau PRM sint la guvernare (cu extremiștii lor), ci UDMR cu extremiștii săi. Pentru un om de talia d-lui Cornea s-ar cere mai multă obiectivitate și mai puțin exclusivism, pentru că a deveni alergic doar la o parte dintre extremiști nu este un lucru care caracterizează un om ponderat.

În a doua parte a articolului m-a izbit tonul dur cu care d-l Cornea a atacat și jignit oamenii politici și intelectuali cu simpatii monarhice, dar și monarhia în sine. De fapt, tocmai această atitudine m-a determinat să scriu. Mai departe o să și argumentez poziția mea: D-l Cornea îi infierează pe cei trei miniștri monarhiști: („lipsă de caracter”, „nepriecpere”), cere partidelor „să-i demită imediat”, „să ia o poziție vehementă”; să aibă „atitudini tranșante” și face din simpatia monarhică o vină politică. Apoi judecata se extinde și asupra capilor partidelor: „Ei înșiși sint monarhiști; mai grav, mulți dintre ei visează cu ochii

deschiși la o restaurație utopică și vagă a României interbelice”. Mai întii o întrebare: de cînd este afit de „grav” pentru siguranța statului faptul că unii miniștri sint monarhiști și pledează pentru acest lucru? Dar ce, sintem din nou în republica lui Iliescu? De ce se revarsă din nou ură asupra unor „minoritari” (monarhiști)? Aici este un nou exemplu pentru faptul că d-l Cornea nu se împacă decât cu o parte dintre minoritari, pe ceilalți atacînd-o.

D-l A. Cornea le reproșează în continuare că nu au jurat cu convingere profundă pe o Constituție care a consfințit cea mai mare crimă comunistă: republica de origine sovietică. Păreră mea este să-l lăsăm pe d-l Cornea să jure cu patetism pe această Constituție care perpetuează minciuna și furtul.

În altă ordine de idei, după cite știu PNL și PNȚ s-au format și au condus România în perioada interbelică (perioadă pe care o huliți) cînd țara era monarhie constituțională. După logica d-lui Cornea este drept doar faptul că după 50 de ani PNL și PNȚ și-au reintrat în drepturi, monarhia trebuind să dispară, fiind demodată!

După logica propoziției citate însă ajungem la altă concluzie, prin analogie: și alegerile din '96 cînd PNȚ și PNL au revenit la guvernare pot fi considerate „o restaurație utopică și vagă a României interbelice”. Devine absurd, nu?

Apoi îl întreb pe d-l Cornea de ce este cu neputință la noi ceea ce s-a putut în Spania? Unde a ajuns Spania după cruntul război civil, sub o monarhie, și unde ar fi ajuns sub o republică roșie?

Să ne explice d-l Cornea de ce a devenit o vină pentru niște oameni de elită, pe care chiar îi doare soarta României, „să viseze cu ochii deschiși” la o Spanie a Orientului? Mai departe apare o frază demnă de Ion Iliescu: „Aceeși este atitudinea... multor intelectuali pentru care soluția problemelor României stă în venirea pe tron a unui Rege mesianic mai curînd decît în modernizarea și europenizarea ei”. De ce vă jucați cu cuvintele domnule Cornea? Oare nu tocmai monarhia a fost cea care în 80 de ani (1866-1994) a „europenizat” și „modernizat” România (scotînd-o din subistorie, cucerind independența, apoi înfăptuind unirea), făcînd din noi o țară respectabilă și prosperă? Oare singură monarhia ne poate „europeniza” și moderniza „din nou, readucîndu-ne unde am fost”? A dovedit-o istoria însăși!

Ce ne împiedică să reluăm acest fir, rupt brutal de noi acum 50 de ani, dacă nu tocmai mentalitatea încă bolnavă de comunism care persistă nu numai la masa de oameni ci, din păcate, și la o parte dintre intelectuali (...)? Nu este ciudat faptul că un om care milităază pentru refacerea adevăratei societăți civile și a clasei de mijloc să lovească în garantul acestora? De ce devine d-l Cornea avocatul din oficiu al republicii impuse de Stalin și lasă să se înțeleagă că cei trei miniștri ar fi trebuit „pedepsiți” pentru faptul de a fi semnat „texte utopice și mesianic-monarhiste”?

Prin acest articol, d-l Cornea a jignit o

Nota redacției

Cu referire la scrisoarea anonimă publicată de revista „22” în numărul 31/31.07-6.08.1996, la rubrica „Scrisori • Opinii • Drept la replică”, adresată redacției noastre de „un grup de români revoltăți”, în care se critică activitatea doamnei Elena Nicolae – secretar – referent în cadrul Centrului Cultural Român din Paris în perioada 1991-1997, facem următoarele precizări:

Ca urmare a informațiilor oferite de Uniunea Scriitorilor cu privire la activitatea doamnei Elena Nicolae în cadrul Centrului Cultural Român din Paris, am ajuns la concluzia că criticile cuprinse în scrisoarea anonimă sint tendențioase, fiind făcute de persoane rău-voitoare.

Aceasta cu atît mai mult cu cît doamna Elena Nicolae a desfurat o activitate corespunzătoare în cadrul Centrului Cultural Român din Paris.

Tinînd seama și de faptul că doamna Elena Nicolae este membră a Uniunii Scriitorilor din România, din anul 1988, avînd lucrări publicate încă din anul 1978, este evident că afirmațiile cuprinse în scrisoarea anonimă nu reprezintă adevărul, ele fiind făcute în scopul discreditării activității și persoanei doamnei Elena Nicolae.

Ca atare, ne exprimăm regretul de a fi dat curs unei scrisori anonime, în care reaua-credință s-a dovedit a fi vădită.

întreagă pleiadă de intelectuali cu simpatii monarhice, pe care îi compară cu opoziția vadmistă, ca fiind „complice” cu aceștia. Dacă pentru d-l Cornea oameni precum Gabriel Liiceanu, Simona Mesinsecu, Dan Grigore, Victor Rebengiu, Sorin Dumitrescu, și lista poate continua, pot fi puși laolaltă cu Vadim și Funar, atunci îi las pe cititorii săi concluzioneze. Eu spun doar afit: ori sintem noi, monarhiști, „deliranți”, „utopici” și visători incurabili, ori d-l Cornea este în continuare realist socialist.

Problema nu este că d-l Cornea are altă părere, lucru normal, ci că, în ciuda argumentelor de ordin istoric și economic (date de istorici precum Dinu C. Giurescu), și de ordin moral, și tradițional (date de intelectuali precum d-l Liiceanu – exemplu: „De ce Regi” –, d-l Patapievici și mulți alții), continuă să se situeze în neadevăr.

Matei Damian
București, 25 decembrie 1997

Erată

În nr.1/98 al revistei noastre, la p. 2, rubrica „Curier 22”, în scrisoarea d-lui Dan Stănescu, în ultimele rînduri, se va citi: „ci numai ca o nuanțare (și nu „montare”) a unui tablou prezentat uneori numai în alb și negru”. Ne cerem scuze pentru această eroare de redactare.

PREȚURI LA ABONAMENTELE INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război:

- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere 38%);
- Numai 9.500 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (reducere 51%).

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRAMITE SINT GRATUITE. Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sint, de asemenea, cu reducere:

- 15.000 lei pe 3 luni (reducere 23%), cu expediere la domiciliu;
- 12.000 lei pe 3 luni (reducere 38%), cu ridicare de la redacție.

Cei interesați sint rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București. Adevărințele (talon de pensie, adevărințe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

EMIL HUREZEANU

Între ambuscada politică și criza istorică

Întrebări

Impasul politic grav creat în ultimele zile în România ne oferă trei unghiuri de analiză. Primul ține de substanța crizei propriu-zise. În ce măsură, adică, refuzul unuia din partenerii actualei coaliții majoritare de a-și continua implicarea în guvernare, în condițiile de-acum ale funcționării acesteia, este sau nu justificat de calitatea puterii în România ultimului an, și mai ales de realitatea țării produsă de acel tip de guvernare? Sînt pompieri d-lui Petre Roman – „nu vă jucați cu focul” – îndreptățiți într-adevăr să intervină și să avertizeze împotriva unui incendiu distrugător? Mai pe scurt: este ultimatumul PD-ist un efect al unei situații reale, imposibil de continuat așa, sau unul al unei situații imaginare? Este în gestul PD, de denunțare a cursului și configurației actualei guvernări, o dorință politică fundamentală, de înnoire, necesară, legată de nevoile cetățenilor țării și de progresul României, sau o tactică, o strategie sau o stratagemă de natură secundară, politicianistă sau electoralistă, sau pur și simplu ludic-conspirativă?

Contradicții

PD a fost unul din partenerii marcanți, deși ca partener junior, cum spun americanii, ai actualei echipe guvernamentale. Miniștrii PD s-au dovedit apți să promoveze reforma în domeniile lor și în actul de guvernare ca atare. Ei sînt coautori ai actului de guvernare, alături de primul-ministru Ciorbea, de ceilalți miniștri ai altor formațiuni politice. Succesele și insuccesele acestei guvernări, pornind de la un program de guvernare stabilit și aplicat împreună, sînt comune și indivizibile. Cînd d-l Petre Roman rostește acum, rotund și solemn, cu un aplomb retoric deja convingător pentru cutare editorialist sau alegător, actul de acuzare împotriva unui guvern vinovat în viziunea sa, asistăm de fapt la o mărțurie indirectă, de asumare explicită a unei culpabilități împărțite. Atuurile și șansele unui făptaș de a deveni procuror în propriul dosar, oricît ne-ar fi marcat sau deformat procesul implicării cuplului Ceaușescu, sînt minime, din punct de vedere moral și juridic. Domnul Roman se consideră însă un politician de talent. Domnia sa nu-și poate restabili virginitatea politică, nici măcar în urma unei decizii a propriului consiliu național de coordonare. În legătură cu liderii PD există însă impresia, mai veche, că domniile lor au o mare problemă de identitate. În 1990 și 1991, Petre Roman și toți actualii săi frunțași, răsculați acum împotriva propriului guvern, au condus România catastrofal. Erau atunci aliați cu comuniștii. Petre Roman și fracțiunea sa – a tinerilor furioși, nu roșii, ci roz, din FSN – n-au denunțat

niciodată, în exercițiul puterii, o guvernare care s-a dovedit dezastroasă pentru România. Ei au fost înlăturați abuziv de la putere și, doar atunci, au devenit adversarii foștilor parteneri. E uimitor cum acești oameni capabili, trecuți prin guvernele Roman și Ciorbea, în două Românii, practic atît de diferite una de alta: prima, a comunismului în criză de formare, a doua, a reformei democratice în criză de lansare, își reziliază acum atît de categoric tocmai contractul lor democrat. Ei pun în întîrziere acum neaplicarea reformelor ideale, într-un singur an, după ce doi ani, la începutul deceniului, au făcut tot ce le-a stat în putință să facă imposibilă reforma democratică minimă în România, pentru multă vreme.

PD-iștii recurg la această ambuscadă în postura unor înșeri alunecați, din greșeală, din paradisul celor mai pure intenții, populate doar de clasa de mijloc, de tineri proprietari și agricultori voinici, fără memoria fondului funciar, a monarhiei successorale, în numele unei societăți fără legea dosarelor, cu pseudo-revoluționari și probleme interetnice manifeste. Ce se întîmplă cu acești politicieni? Unghiul de aberație al traie-

toriei și demersurilor politice ale acestui grup uimește prin amplitudine. Nu voi face greșeala facilă de a evoca rolul pe care Petre Roman și „extraordinarii” săi miniștri Severin, Babiuc și Bănescu, implicuți, l-au avut în declanșarea primului mare episod de război civil din România post-decembristă: mineriada din iunie 1990. Oamenii se schimbă, desigur, iar împrejurările erau altele atunci. Atunci, auto-puciuil era înscenat cu ortaci și scoabe, modelul sovietic fiind mai proaspăt, acum el este prezentat pe tavă sub forma ultimatumului elegant al unor gentlemeni la patru ace euro-atlantice, scribiți de lipsa de dinamism și de provincialismul țărănist interbelic. Nu-mi voi aminti nici de modelul de societate – „nici socialism, nici capitalism” – pe care în 1990 îl reclama, pe toate ecranele de televiziune occidentale, același tînăr exponent al clasei de mijloc, înțeleasă ca nici prea

comunistă, nici din cale-afară de capitalistă; model pe care stagiul său de copil teribil al nomenclaturii comunismului de stat, beneficiind de bursele capitalismului putred, i-l sugerase desigur din timp.

Acum, în seara zilei de 14 ianuarie 1998, Petre Roman nu e mulțumit de lentoarea reformei, dar, din puținele și rudimentarele sale idei despre alternativele dezirabile, nu reiese decît aceeași a treia cale a obsedantului său deceniu post-ceaușist: domnia sa nu vrea proprietate propriu-zisă, nu vrea legea accesului la dosare, nu vrea legea învățămîntului, vrea adevăratele priorități. Exemplele sale, bunăstarea tinerilor și crearea clasei de mijloc, sînt insuficiente și puerile.

Cu un astfel de model politic, logic și reformist, acest partid nu poate fi credibil. Imposibilitatea de refulare a identității sale originare, jocul de-a v-ați ascunselea între capitalism și comunism, pe care exponenții acestui partid l-au deprins ca o a doua natură – prima fiind greu sesizabilă –, le creează mari dificultăți de adaptare și în menajul cu neocomuniștii, și în coabitarea cu capitaliștii. Lipsa de consecvență și chiar de caracter, se spune, țin de integritatea aparte a omului politic autentic. Petre Roman și oamenii săi vor să dovedească, cu orice preț, că sînt oameni politici autentici.

Probleme

Realitatea României nu este, pe de altă parte, satisfăcătoare. Guvernul Ciorbea și primul lui ministru sînt pe cale de a o schimba. Programul comun de guvernare, remanierea guvernamentală, al alt stii, mai mult anunțat decît practicat, de administrare a actului de putere executivă, păreau în sfîrșit puse la punct, inclusiv cu acordul PD-ului. Un scurt-circuit provocat de demisiile Severin și Bănescu, pe fondul pierderii efective de alegători, suport la bază, și de autoritate a președintelui Petre Roman, s-au transformat într-un acces de isterie politică cu repercusiuni naționale. În practică, el a determinat o criză politică care produce noi angoase în țară și noi semne de întrebare în străinătate, fiind un recul pe care îl instabilitează politica a cărei depășire pâruse în ultimul an singurul atu indiscutabil al României.

România se afla pe panta ascendentă a celei de-a patra sau a cincea încercări de modernizare accelerată – spun istoricii. În 1859, sub Cuza, în timpul deceniilor domniei lui Carol și Ferdinand, în deceniile comunismului de stat și după 1989 au existat în România perioade de accelerare a evoluției economice și sociale. Perioadele Cuza și Carol au avut mai multe în comun decît perioada comunistă, fiind forme de modificare care în realitate, prin cazarism constructiv sau dictatură de dezvoltare. 1989 anunța intrarea în eul euro-atlantic, dar nu neapărat al integrării în instituțiile cu același nume, ci în zona asimilărilor de valori euro-atlantice: valorile democrației liberale și ale economiei de piață, valorile capitalismului de tip occidental. Una din valorile structurale ale acestui set este reabilitarea memoriei naționale, restabilirea onoarei, a demnității ei. Refacerea simbolică a unor drepturi democratice încălcate de exproprieri, securitate sau comuniștii sovietici și români, pe care nu o înțelege Petre Roman, ține de faza obligatorie a tuturor reformelor democratice, în vest și în est.

Primii 7 ani de experiment postcomunist au fost ratați prin contribuția directă a formațiunii politice conduse de Petre Roman. Noiembrie 1996 a anunțat posibilitatea unui nou demaraj – inclusiv prin participarea unor politicieni talentați și cu experiență, mai complexă, a echipei

Roman. Niciodată România n-a mai fost atît de aproape de posibilitatea transformării ei într-o țară democrat-europeană, inclusiv prin acceptarea convertirii democratice a foștilor comuniști.

Ambuscada pusă acum la cale de PD, procedural, ține mai mult de mineriada politică decît de schimbarea alianțelor sau a intereselor într-o democrație, însă. Chiar dacă ar avea dreptate în intențiile sale politice anunțate, oricum neconcludente, simplul fapt că a recurs la un fel de auto-puci plebiscitar, de aparat – Consiliul de Coordonare Național – superstitizat într-un fel de forum național al dezamăgiților democrației, descalifică buna-credință democrată a formațiunii d-lui Roman.

Război sau pace

Ultimele evenimente politice din România ne obligă, în sfîrșit, și la o privire lucidă asupra destinului politic al acestei țări în ultimii 150 de ani. Sociologii occidentali au constatat că metoda așa-zisului „internal war” (a războiului intern), a-parținînd sociologului american Harry Eckstein, și lansată în anii '60, se aplică cel mai bine ca grilă de lectură a istoriei politice a României moderne. Potrivit acestui model, situația de război intern intervine atunci cînd, prin violență sau amenințare cu violența, se încearcă influențarea politicii unui guvern în funcțiune sau schimbarea politicii și a liderilor acestuia. Noțiunea acoperă și realitatea unor demersuri diferite, uneori contradictorii, precum rebeliunea în numele unor scopuri neclare, lovitură de palat sau de stat ale exponenților unor elite împotriva membrilor altei elite. Pentru istoricul german Hans Christian Maner, de exemplu, o situație de „internal war” caracterizează evoluția politică a României din 1859 pînă în 1989. Fiecare început constructiv de schimbare a realității românești, la nivel economic, social și la mentalităților, la începutul erelor de cazarism constructiv, epoca lui Cuza, epoca lui Carol I, a fost sabotat de războiul intern al elitelor ireponsabile. Între 1859 și 1862, îndată după unirea statală și în perioada de construcție a unirii propriu-zise, în Moldova s-au perindat șase guverne, iar în Țara Românească nouă cabinete. În primii cinci ani de domnie a lui Carol I s-au succedat nouă guverne și au fost demisi sau au demisionat 30 de miniștri. Aceste perioade de război intern au fost sinonime cu frînarea sau aminarea reformei și a progresului economic și democrat.

Într-un memoriu adresat împăratului Napoleon al III-lea în iunie 1863, Cuza se referea la situația politică din țară în termenii următori: dificultățile nu provin neapărat din componența adunărilor legitimoare, care nu se schimbă decît prin alegeri, ci din cauza factorului de nesigurantă pe care-l prezintă diferitele grupări politice. Aceste grupări, îi scrie domnitorului român împăratului francez, sînt rezultatul unor preferințe de scurtă durată, al intereselor și pasiunilor subite ale unor indivizi, în cercul cărora gravitează un număr variabil de aderenți nesiguri, care-și schimbă mereu opțiunile în funcție de oferta mai mare de putere pe care o adulmecă la un moment dat. Așa se explică schimbarea repetată a guvernelor țării – e concluzia lui Al. I. Cuza, în iunie 1863.

Au trecut anii, dar modernizarea de tip europeană a României a rămas mereu un proces ratat, neimplinit sau întîrziat, în timp ce războiul intern continuă. E poate timpul ca în această ultimă tentativă de înnoire a istoriei sale, începută în 1989 și legitimată democratic 7 ani mai tîrziu, forțele de înaintare să nu mai fie sabotate sau sacrificate. Politicienii români de azi poartă așadar nu doar răspunderea propriilor principii, interese și acțiuni, ci și mandatul istoric al ieșirii țării lor din fatalitatea neisprăvirii.

PS Președintele Emil Constantinescu nu a promulgat Legea de remunerare a demnitărilor

Președintele României, Emil Constantinescu, nu a promulgat „Legea privind remunerarea persoanelor alese sau numite precum și a unor categorii de persoane din cadrul autorității publice”, restituindu-și Parlamentului. Obiectivele pe care președintele le aduce prezentei forme a legii sînt următoarele:

- Baza de calcul pentru stabilirea salariilor demnitărilor, respectiv salariul brut pe economie, să fie extinsă simultan pentru toate categoriile de salariați bugetari;
- Revizuirea art.7 din lege care prevede acordarea unei sume suplimentare reprezentînd ziua de ședință. În opinia președintelui, participarea în plen sau pe comisii nu trebuie remunerată suplimentar;
- Adoptarea și pentru Camera Deputaților a sistemului practicat la Senat, potrivit căruia atribuțiile de finanțare a Birourilor teritoriale sînt încredințate Secretariatului General;
- Reducerea bazei de calcul pentru indemnizația președintelui de la 10, la 9 salarii medii.

Președintele Constantinescu a cerut premierului Victor Ciorbea să pună în discuția primei ședințe de Guvern proiectul de lege pentru egalizarea bazei de calcul a salariilor pentru toate categoriile de bugetari.

PS Misiunea FMI nu mai vine la București

John Hill, reprezentantul permanent al FMI în România, a declarat pe 15 ianuarie că misiunea FMI și-a amînat vizita la București, pînă la clarificarea situației politice. Echipea de experți condusă de negociatorul-șef, Poul Thomsen, urma să sosească la București pe 21 ianuarie pentru o nouă analiză a acordului stand-by și pentru realizarea unei înțelegeri cu Guvernul român în ceea ce privește principalii indicatori economici pentru 1998.

ANDREI CORNEA

Sfada

Criza guvernamentală, al cărei sfârșit nu-l cunoaștem încă, dar care ar putea foarte bine să conducă mai devreme sau mai târziu la alegeri anticipate, ne-a luat pe toți prin surprindere. Nu că ignoram neînțelegerile din cadrul coaliției dintre PNȚCD și PD. Știam că, pe alocuri, acestea erau profunde și relațiile dificile. Și totuși, părea evident că toți partenerii la guvernare sînt uniți prin voința de a realiza reforma, ca și prin convingerea că nu au decît alternativa de a guverna împreună sau de a nu guverna deloc. Și toți respingeau cu hotărîre, pînă acum cîteva zile, ideea unor alegeri anticipate.

Apoi, tocmai avusese loc o remaniere guvernamentală destul de consistentă, care făcuse să intre în guvern personalități capabile, independente și devotate reformei. Din acest punct de vedere, sfârșitul anului 1997 găsise un guvern român considerabil mai capabil decît cel de la sfârșitul anului 1996. Toți partenerii părăsiseră de acord că formula găsită era acceptabilă și că trebuia guvernat așa, iar schimbarea primului-ministru nu fusese cerută oficial de nimeni, chiar dacă se recunoștea că aceasta se arătase adesea prea șovăielnic și supus unor influențe diverse.

În plus, coaliția mai avea destule motive să rămînă unită: rezultatele anului 1997 arătaseră că nu se poate realiza nimic solid fără coerență la guvernare. Toți știau, de asemenea, că anul 1998 este decisiv pentru succesul reformei, dar mai ales știu că ratarea lui ar pecetui lăsarea României în afara NATO pentru o lungă perioadă. Să mai amintim că perspectivele, chiar și în opinia unor observatori externi avizați, se arătau promițătoare mai ales în ce privește creșterea investițiilor străine și accelerarea privatizării.

Și atunci? Vorba lui Homer: „de unde porni urajba?”

D-l Băsescu, un fel de Ahile al coaliției, impetuos, nestăpînit și temerar, exprimă într-un interviu în presă niște păreri critice – în parte juste – la adresa primului-ministru și a țărăniștilor. Poate n-ar fi fost atît de grav dacă primul-ministru, certat de multă vreme pentru slăbiciune și cu autoritatea sifonată în fața opiniei publice, nu și-ar fi luat, abia cu cîteva zile mai înainte de apariția interviului, angajamentul că nu va mai accepta ca miniștrii să facă pe comentarii politici. Și ca să nu-i spună, ca odinioară lui Agamemnon, că „are ochi de dulău și inimă de ciută”, vorbește brusc leonin, deoarece din cauza ezitărilor anterioare nu mai avea spațiu de retragere. Îi cere ministrului să retracteze în 10 zile sau să demisioneze. Simțindu-se provocat, Ahile al nostru aruncă demisia pe loc, fără să-și acorde un minim răgaz de gîndire și pîrînd că preferă să rămînă în istorie mai curînd prin „taxa Băsescu” decît, eventual, prin vreo „autostradă Băsescu” pe care ar fi urmat s-o construiască.

Urmează escalada: PD, deja profund afectat de demisia lui Severin, pe care nu o putuse evita, se cabrează și se solidarizează cu ministrul său. Se cere revenirea lui în cabinet. Ar fi fost al doilea ministru PD care să părăsească cabinetul, în pofida calităților sale pe care nu le contestă nimeni. Partidul își amintește despre complezența primului-ministru cu cazurile de indisciplină din trecut – cum ar fi cel al miniștrilor promonarhiști – și se simte profund ofensat. În plus, ca și Victor Ciorbea, și Petre Roman e în deficit de autoritate, e contestat de unii comilitoni, mai direct, mai indirect, iar partidul, în ansamblu, stă rău în sondaje, ceea ce îl face să se creadă victima unui fel de complot.

Revolta PD-ului îi surprinde nepregătiți pe Victor Ciorbea și pe țărăniști. Doar pe Adrian Severin îl înlocuiseră fără să

cricească nimeni, de ce n-ar face la fel și cu Băsescu? – își spun ei, pesemne. Ei bine, frustrați, pedisții nu mai inghit și încep să vorbească tot mai insistent despre părăsirea coaliției, inflăcărîndu-se singuri pe măsură ce se auzeau vorbind. Victor Ciorbea, în continuare, și alți lideri țărăniști se obstinează să creadă că totul e o joacă și, răi psihologi, își arată mușchii, în loc să-și utilizeze abilitățile diplomatice: încep să amintească strident, în discursuri publice despre meritele istorice ale partidului lor și despre succesele reformei, ceea ce-i irită și mai mult pe ceilalți, care nu agreeau recursul prea frecvent la istorie și se îndoiau de acele presupuse succese. Inflexibilitatea lui Ciorbea surprinde acum PD-ul; intrigat, acesta nu înțelege că și omul, și partidul său au atins pe *nec plus ultra*. Bănuiesc „trădarea” – vorba lui Farfuridi – acolo unde nu e decît frustrare, slăbiciune convertită brusc în aroganță și lipsă de imaginație politică. Adică exact ceea ce îi caracterizează din plin și pe ei!

În fine, într-o atmosferă devenită incendiară și irațională, Consiliul Național PD dă un ultimatum țărăniștilor: „capul” lui Ciorbea ca preț al rămîinerii PD-lui în coaliție. Petre Roman obține o singură concesie de la un partid încins: termenul de 31 martie pentru „execuția” primului-ministru. Evident, el dorea să se găsească o soluție între timp și să se evite cadenta infernală a ultimatelor și contra-ultimatelor. În zadar.

Adunați pe loc într-un cabinet de război, țărăniștii răspund infuriați. D-l Diaconescu, depășit și el de situație, nu înțelege sau nu poate să-i facă pe al lui să înțeleagă că trebuie cîștigat timp și evitată pripeala. Și el, de altminteri, e un lider slab, care nu reușise să-i convingă pe senatorii țărăniști să voteze *Legea învîțămintului* și nici nu avusese curajul să-l sancționeze pe George Pruteanu.

A doua zi, este convocat în mare pripă consiliul CDR, atît de neglijat de PNȚCD în tot anul 1997. Reapar la mare cinste valoroșii războinici neglijăți: Ana Blandiana, Valerian Stan, Ticu Dumitrescu, „ce fac un zid de scuturi”. Moderatăii – liberalii, Alternativa României și ministrul de Interne, d-l Dejeu – cer în zadar prudență și rețineri: infuriată, ieșită din toți țîșinii rațiunii și ai înțelepciunii politice, CDR cere, tot ultimativ, PD-ului să-și retragă pînă luni, 19 ianuarie, cererea de demitere a primului-ministru, uitînd că nici măcar din punct de vedere formal această cerere nu putea fi respectată, chiar dacă liderii PD ar fi fost dispuși să se răzîndească. Toate punțile între cei doi adversari intrați în delir par rupte; se așteaptă intervenția miraculoasă a președintelui, sau, de ce nu, chiar pe cea a unui zeu...

Și zeul în fine veni. (Președintele Constantinescu menține sprijinul pentru Ciorbea, dar decide să ceară convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară, miercuri 21 ianuarie, unde Guvernul urmează să solicite un vot de încredere. Decizie inteligentă, dar retorică partizană și, cred, ne-productivă în favoarea țărăniștilor. Ce să-i faci, și zeii sînt oameni!)

Homer ne spune că aheii au avut de îndurat suferințe nemăsurate, numai fiindcă niște *șefi de trib* s-au sfădit rău de tot între ei, și asta, deși știau bine – le-o spusese doar oracolul – că nu pot cuceri Troia decît laolaltă. De ce s-au sfădit? Unul era prea orgolios și coleric, altul, în criză de autoritate și, cu toții, prea slabi, incapabili să se domine pe sine, să judece lucid situația comună. Nici șefii noștri de trib – pardon, de partid – nu sînt altfel. Și nu mai există nici măcar vreun poet genial care să le cînte prostiile, ale căror consecințe le știe de demult oricine!

N.C. MUNTEANU

Moțiune pe pîine

„Solomonica” intervenție a președintelui Emil Constantinescu, deja calificată drept „o strălucită demonstrație de inteligență politică”, are meritul de a refuza alegerile anticipate ca o soluție pentru rezolvarea crizei guvernamentale, soluție spre care înclina înțeleapta senectute a Convenției Democratice. În același timp, una rece, alta caldă, președintele dă satisfacție formațiunii politice care l-a susținut în alegeri, respingînd demisia lui Victor Ciorbea ca preț al împăcării aliaților din coaliție. Concomitent, președintele recunoaște și existența unei crize, una guvernamentală, nu politi-

două Camere reunite o lege sau un pachet de legi. Și va fi demis în cazul în care va fi votată o moțiune de cenzură depusă în termen de trei zile de la prezentarea legii. Și dacă guvernul va fi demis prin această procedură, vor ieși cu fața curată și PNȚCD, care nu-l vrea decît pe Victor Ciorbea, și PD, care rămîne la guvernare numai cu condiția eliminării lui Victor Ciorbea.

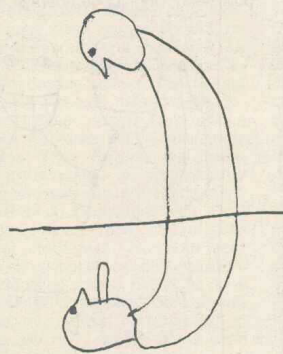
Pe lîngă faptul că nu e foarte clară, procedura e de durată și angajează destule necunoscute care o pot duce în impas. Lucrurile s-ar putea limpezi dacă votul va fi secret și se pare că așa va fi, și nu „liber și deschis” cum l-a sugerat președintele. La adăpostul votului secret, parlamentarii PD vor putea vota cum le dictează „conștiința” și interesele de partid, mizînd pe sprijinul opoziției, dar și pe nemulțumiri din Convenția Democratică față de Victor Ciorbea, pentru că există și din aceștia. Problema este în acest caz reacția opoziției. Simțînd primejdia, PDSR a anunțat că nu va depune în mod reflex o moțiune de cenzură: „nu depunem moțiune de cenzură cînd vrea domnul Constantinescu” – a precizat Ion Iliescu.

Dar dacă guvernul Ciorbea va fi demis cu prețul exercitării procedurii amintite pe o lege sau pe un pachet de legi importante pentru reformă, dintre care unele sînt deja în acțiune ca ordonanțe, atunci putem fi siguri că lumina de la capătul tunelului nu va apărea chiar așa de curînd. Reforma va fi încă o dată blocată, și pentru multă vreme, cu toate consecințele care decurg de aici și pe plan intern, și pe plan extern.

E un scenariu catastrofic care devine fără obiect dacă Partidul Democrat își va da voturile pentru toate măsurile și legile reformei promovate de actualul guvern. Însă, criza se va prelungi pînă la 31 martie, cînd expiră ultimatumul dat de PD, în cazul în care miniștrii acestui partid nu vor părăsi guvernul chiar mai devreme. În gilceava pe marginea reformei, actuala coaliție nu a reușit altceva decît să valorizeze opoziția. Și s-o scoată din anonim.

Toată această criză guvernamentală, declanșată de Partidul Democrat la cîteva săptămîni de la remaniere și ajunsă repede cu cuțitele pe masă și cu darea poalelor peste cap la televizor, în direct și la ore de vîrf, dovedește că în România clasa politică e o noțiune fără nici o noimă. Politicienii noștri n-au depășit faza copi-lăresc. A infantilismului candid și irresponsabil. Toată lumea se joacă cu focul. Inclusiv pompierii.

PD-DE SUSPT

că, însă cu efecte dezastruoase, contrazicîndu-l pe Victor Ciorbea care, odată cu oferta de „reformă pe pîine”, precizase că nu există nici un fel de criză. Deocamdată, președintele ne propune o moțiune pe pîine.

Evident, intervenția președintelui a dezamăgit Partidul Democrat, care continuă să creadă că pașii făcuți anul trecut de guvernul Ciorbea în direcția reformei au fost puțini, iar rezultatele au dezamăgit. Însă, afirmîndu-și deplina încredere în premierul Victor Ciorbea, cită vreme reforma e în impas din vina Executivului, socotește Partidul Democrat, președintele Emil Constantinescu se face vinovat de partizanat. Asta e, nu poți mulțumi pe toată lumea!

Apelînd la singura soluție pe care, constituțional, o are la îndemînă, președintele a transferat Parlamentului rezolvarea crizei. Din păcate, soluția, abîlă din punctul de vedere al Președinției, nu face altceva decît să prelungească criza, și nu doar pînă miercuri, ba chiar s-o complice.

Guvernul condus de Victor Ciorbea urmează să-și asume răspunderea prezentînd celor

GABRIEL ANDREESCU

Criza guvernamentală: de la responsabilitate la interese

Intervenția președintelui Constantinescu a transformat conflictul liderilor politici într-un subiect al instituțiilor statului. Pozițiile anterioare ale principalilor actori, în presă sau, atât cît cunoscut, în culise, păstraseră nivelul precar al înfruntării psihologice deși interesele publice implicate erau enorme. Dintre variantele ieșirii din criză, cea mai rapidă era un compromis între PNȚCD și PD, care să fi dus la reluarea activității guvernului Ciorbea. Inițiativa de negociere existau, o rezolvare imediată a crizei fiind evident de dorit. Dar crearea de instabilitate internă datorită „toanelor” unui om politic sau ale altuia constituia un pericol pe lungă durată. Soluția președintelui este foarte bună tocmai pentru că a dat o lovitură unui astfel de spirit. În definitiv, dacă partenerii coaliției de la guvernare sînt înțelepți, ei pot folosi ocazia pentru o trecere rapidă prin Parlament a principalelor legi ale reformei. Apoi, dacă PD ține neapărat, prin procedura moțiunii de cenzură va retrage la un moment dat încrederea guvernului Ciorbea și va realiza un nou cabinet, de data asta cu reguli foarte ferme de funcționare și cu proiecte la fel de ferme pentru continuarea reformei. Dar chiar în variantele optimiste, criza artificială creată în aceste săptămîni a costat societatea românească. Simt nevoia să comentez puțin asupra „distribuției” responsabilităților pentru ceea ce s-a întîmplat.

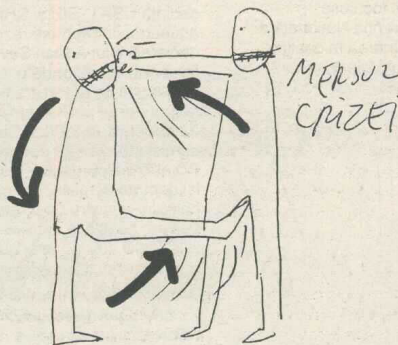
Vina oamenilor politici

Principala responsabilitate o au, evident, liderii PD. Aceștia au încercat rezolvarea nemulțumirilor lor printr-un șantaj. (De data asta, cuvîntul este folosit corect, PD jucînd în fața adversarului – CDR – cartea unei crize capabile să dea peste cap societatea românească.) Or, acest lucru este inadmisibil. Lupta politică înseamnă competiție, recunoașterea și deci legitimarea unor interese (de partid sau ale oamenilor politici), chiar lupta „care pe care”. Dar a lua ca ostatic viitorul societății, iată un lucru pentru care nu există nici o scuză.

Și această responsabilitate este inegal distribuită. Petre Roman și alții (precum Victor Babeu) nu au dorit ceea ce a votat Convenția Națională. O ramură radicală – Traian Băsescu, Radu Berceanu – a susținut ieșirea imediată din coaliție, cu toate consecințele (cu alte cuvinte, alegeri anticipate). Adrian Severin, actor principal al întregii acțiuni PD, a venit cu formula de mijloc, formula comunicatului. Sînt convins că prin această mișcare liderii PD au pierdut mult în credibilitate. Am cunoscut de-a lungul timpului o anumită categorie intelectuală care a devenit simpatizantă PD datorită mai bune înțelegeri, de către această formațiune politică, a societății moderne. Majoritatea celor pe care-i am în

minte au fost indignați de acțiunea Partidului Democrat.

Dar ar fi cea mai mare greșeală, să ai o imagine maniheistă asupra celor întîmplate. Victor Ciorbea are partea lui de vină. Nu numai că nu a luat în considerare criticile aduse de către colegii de la guvernare, dar a folosit metoda sancțiunilor pentru disciplină într-un mod arbitrar și irațional. Nu se poate totuși să menții echilibrul unui guvern folosind două unități de măsură, una pentru membrii PNȚCD, alta pentru membrii PD. Diferenții lideri ai CDR au funcționat la rîndul lor cu o ciudată neînțelegere a ceea ce înseamnă responsabilitatea politică. Nu o să fac inventarul vîrfurilor CDR care au contestat *post factum* colaborarea cu „partenerii” de coaliție dar aș nota măcar logica ultimului comunicat CDR, din 15 ianuarie. CDR a lansat formula „faceți ce spune voința noastră” ori dacă nu, optăm pentru alegeri anticipate. Obsesia majorității Consiliului Național a părut a fi nu soluția necesară evitării variantei dezastruoase a alegerilor anticipate ci a

arătării cu degetul: „întreaga responsabilitate pentru situația gravă va reveni Partidului Democrat”.

Imaginea maniheistă asupra responsabilităților și identităților a făcut mult rău vieții politice începînd cu 1990 și a făcut rău, sînt convins, și în această situație de criză. Lectura în alb-negru a dominat cuprinzător. M-a mirat, trebuie să recunosc, ultimul editorial din 22 al atît de informatului Emil Hurezeanu (tratînd tema în termeni: „complex al primului născut de familie bună”, „mînuitorii cei mai abili ai capitalismului sălbatic” etc.) sau viziunea unui om de bună-credință, precum Alex. Ștefănescu. (În tableta sa din *România liberă*, 14 ianuarie, Alex. Ștefănescu compara cuplul PNȚCD-PD cu Maica Tereza-Ciocciolina. Mă întreb ce ar zice criti-

cul nostru dacă ar avea în mină biografiile neronmanțate ale cîtorva miniștri PNȚCD?) Diabolizarea PD nu face decît să amplifice frustrarea, să rupă interesul liderilor pentru un dialog cu societatea.

Baronii presei

Ar fi interesant să urmărești care dintre principalii baroni ai presei au clamat mai tare trădarea intereselor naționale de către liderii politici. Interesant, pentru că aceștia sînt și principalii inițiatori ai unei campanii care durează de cel puțin un an de zile, avînd ca scop nu atît critica, cît discreditarea guvernului și a liderilor partidelor aflate la putere. În definitiv, ei ar putea avea satisfacția să fi reușit să provoace ceea ce au dorit. Simt însă nevoia să repet ceea ce am spus și altă dată în revista „22”. Presa se comportă la noi lamentabil, contra tuturor standardelor deontologice – asta însemnînd atît actul de vicierie premeditată a informației cît și lipsa gravă de profesionalism. Ea se comportă ca un actor politic, dar nu tentația influențării politice este problema, ci faptul că acest comportament contrariază standardele presei. Marile cotidiene (*Național*, *România liberă*, *Adevărul*, *Libertatea*, *Jurnalul național*) ori televiziunile (PRO TV, Antena 1, Tele 7abc, PRIMA) reprezintă grupuri de interese. La asta se adaugă agenda deseori trivială a unor directori, redactori-șefi ori a unor ziariști mai mărungi. Ce autoritate morală au aceștia, pentru a întreba oamenii politici de ce au ajuns în criza pe care ei, ziariștii, au forțat-o tot timpul?

Disprețuirea clasei politice

O vinovăție de loc marginală pentru conștiința de sine a clasei politice și deci, pentru comportamentul ei, o are manifestarea disprețului față de omul politic și a vieții politice în genere. O mentalitate nici justă, nici intelectualmente onorabilă. În 1990, o strategie foarte vicleană a luptei politice a fost discreditarea partidelor. Lozinca „Nu sîntem partide” a fost distribuită gratuit de oamenii lui Măgureanu, fiind astfel sabotată eficient formarea unei opoziții consistente la partidul lui Ion Iliescu. Abia după circa doi ani sloganul a fost părăsit datorită perfidiei – în sfîrșit evidente – din spatele său.

Acest dispreț a fost întreținut de o parte importantă a ziariștilor de la marile cotidiene și televiziune.

Iată de ce, pentru comportamentul intristător al clasei politice, este responsabilă o mult mai mare parte din societatea românească. Receptivă la autoritarism, lipsită în mare măsură de înțelegere politică și civică, această parte a stimulat lipsa de respectabilitate a celor care decid viața politică în România.

Premiile „Flacăra 1997”

Literatură – Gellu Naum
Teatru și film – Marcel Leuș
Arte plastice – Sorin Dumitrescu
Muzică – Johnny Răducanu
Știință – Irinel Popescu
Jurnalism – Sorin Roșca Stănescu
Management – Paul Booth
Sport – Gabriela Szabo

Marele premiu „Flacăra” –
M.S. Regele Mihai I al României

În atenția cititorilor revistei „22”

Așa cum am anunțat, dorim să-i ținem la curent pe cititorii revistei noastre în legătură cu desfășurarea procesului intentat de senatorul Corneliu Vadim Tudor d-lui Andrei Cornea și revistei noastre.

Pe 8 ianuarie 1998, d-l Andrei Cornea s-a prezentat, conform citației, înaintea completului de judecată nr. 4 al Judecătoriei sectorului 1 – București. Acolo s-a constatat o „lipsă de procedură”, cu alte cuvinte, lipseau din dosarul procesului anumite acte ce ar fi trebuit, prin grija grefierului și a administrației, să se afle acolo. Este pentru a treia oară cînd se întîmplă acest lucru în cursul acestui proces. Ne întrebăm: cînd va binevoi burocrăția să îngăduie începerea propriu-zisă a procesului?

Următorul termen: 12 martie (încă acest an!).

Redacția

Sondaj IMAS

Conform unui sondaj IMAS, realizat în perioada 16-17 ianuarie 1998, pe un eșantion reprezentativ format din 453 de persoane, 47% din cei chestionați cred că primul ministru ar trebui înlocuit, în timp ce 39% se opun acestui lucru. La o a doua întrebare, legată de oportunitatea alegerilor anticipate, 59% au respins susținerea lor în 1998, iar 31% le consideră necesare.

Sondaj CURS

Pe un eșantion de 800 de persoane din București CURS a realizat, în perioada 16-17 ianuarie 1998, un sondaj privitor la actuala situație politică. Conform acestuia, CDR rămîne în topul preferințelor politice cu 48%, urmată de PD – 18%; PDSR – 15%; PRM – 10%, și APR – 5%.

Cele mai bune soluții pentru criza politică ar fi: continuarea actualului guvernării (41%), schimbarea guvernului (30%), alegeri anticipate (14%) sau guvernarea fără PD (6%).

PS
pe scurt

Criza politică / politica crizei

Puțin peste un an de la preluarea puterii, coaliția parlamentară și guvernamentală ce părea alcătuită să reziste cel puțin pînă la noile alegeri se confruntă, după opinia analiștilor politici, cu cea mai puternică criză de la alcătuirea ei. De-a lungul unui an de guvernare, au apărut numeroase momente de criză fie între PNȚCD și UDMR, fie între PNȚCD și PD. Sfîrșitul de an a adus însă în prim-plan disputa dintre PNȚCD și PD, care riscă să rupă coaliția guvernamentală. Prezentăm în rîndurile următoare momentele de „criză” prin care a trecut colaborarea dintre PD și PNȚCD și care au culminat cu „scandalul Bănescu” și cu amenințarea Partidului Democrat de a-și retrage miniștrii din guvern.

1997 • Martie

Inițiativa legislativă a PNȚCD de modificare a Legii fondului funciar (prin care se propune retrocedarea către foștii proprietari a pînă la 50 ha de pămînt și de pădure); PD nu este dispus să accepte decît retrocedarea a 10 ha. Vicepreședintele PD Radu Berceanu declara: „PD va vota împotriva exagerărilor din acest proiect de lege”. Miniștrii PD se retrag dintr-o ședință a Guvernului, protestînd față de intenția Cabinetului de a lua bani de la Apărare și Transporturi (ministere administrate de PD) pentru suplimentarea bugetelor Sănătății și Cercetării.

Aprilie

• PD reacționează violent față de intenția PNȚCD de a modifica *Legea caselor naționalizate* • Valerian Stan, șeful Corpului de Control al Guvernului, cere actualilor demnitari să-și rezolve în cel mai scurt timp situația locativă (7 aprilie). Imediat, Petre Roman a acuzat Corpul de Control că „fabrică inscenări politice” • PD îl propune pe Vlad Soare, viceguvernatorul BNR, pe postul de președinte al Bancorex. Petre Roman declară: „fiecare partid din Coaliție își va propune oameni în conducerea băncilor de stat”. Vlad Soare nu este acceptat de ceilalți membri ai coaliției și se cere medierea președintelui (8 aprilie). Reacția lui Emil Constantinescu este: „Nu politizați băncile”.

Mai

• 17 mai: la congresul PNL, Mircea Ionescu Quintus acuză PD de „șantajarea coaliției” • 22 mai: Legea fondului funciar provoacă din nou disputa dintre PD și PNȚCD. • 25 mai: Conform art. 113 din Constituție, Victor Ciorbea cere Parlamentului să dezbată asumarea responsabilităților Cabinetului în privința programului de reformă

Iunie

2 iunie: Victor Ciorbea prezintă în fața Parlamentului declarația de răspundere a Guvernului față de reforma globală • PNȚCD anunță proiectul de modificare a Legii caselor naționalizate, potrivit căruia restituirea se va face în totalitate. PD acuză această „restituire în întregum”, deși decizia de ridicare a monitorizării a Consiliului Europei era condiționată de „restituire în întregum”, iar la Strasburg nici unul dintre PD-iști, membri ai delegației la CE, nu ridicaseră vreo obiecție. Întorși în țară, ei au respins

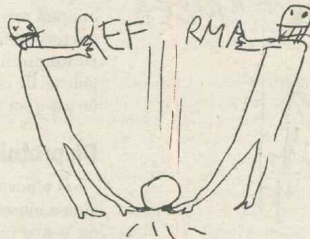
vehement principiul „restituire în întregum” • Premierul Victor Ciorbea cere demisia purtătorului de cuvînt al MAE, Gilda Lazăr, pentru criticile aduse vizitei sale în Statele Unite.

Iulie

• 1 iulie: un raport al lui Valerian Stan provoacă rezbucnirea scandalului „caselor demnitarilor” • Ceaartă aprinsă, în Camera Deputaților, între Vasile Lupu (vicepreședinte PNȚCD) și Radu Berceanu (vicepreședinte PD) pe problema Legii fondului funciar • Din nou medierea președintelui: Petre Roman declară că PD nu va părăsi coaliția în urma declarațiilor lui Valerian Stan.

August

• 23 august: se elaborează un nou document de coordonare parlamentară și guvernamentală dintre CDR-USU-UDMR • 27 august: Valerian Stan este demis la cererea ultimativă a PD; într-un raport anterior, șeful Corpului de Control îl acuză direct, de această dată, pe cișiva demnitari PD (Petre Roman, Adrian Severin, Traian Bănescu) de ocuparea abuzivă a viilor de protocol în care locuiesc • 29 august: Convenția Națională a PD hotărăște rămînerea în coaliție, în ciuda atacului lui Valerian Stan.

Septembrie

• Începutul sesiunii parlamentare • Se rejau disputele cu privire la modificarea Legii fondului funciar, liderii partidelor din coaliție semnează un protocol prin care se stabilesc principiile ce trebuie să stea la baza modificării acestei legi (29 septembrie) • 22 septembrie: Adrian Severin, ministru de Externe, afirmă într-un interviu din ziarul *Azi că* „mai mulți directori de ziare și importanți șefi de partide sînt agenți ai serviciilor secrete străine”. În același interviu, Adrian Severin lansează un atac foarte dur la adresa lui Petre Roman, președintele PD • 23 septembrie: președintele îi cere lui Adrian Severin să pună la dispoziția serviciilor de informații datele pe care le are despre spioni • Petre Roman afirmă că Adrian Severin va trebui să răspundă pentru cele afirmate.

Octombrie

• 6 octombrie: aproape 100 de revoluționari încep greva foamei în fața clădirii Senatului, protestînd față de intenția Executivului de a modifica *Legea 42*; PD speculează momentul de criză, pe 29 octombrie Petre Roman cerînd blocarea modificării Legii 42; 15 octombrie: președintele Emil Constantinescu se pronunță în „cazul Severin”: dacă afirmațiile sale se vor dovedi nefondate, „ministru de Externe va trebui să demisioneze” • 18 octombrie: la Consiliul de

Coordonare Național al PD, Adrian Severin este reales vicepreședinte al partidului. Petre Roman îl critică, dar îl propune iarăși pentru această funcție.

Noiembrie

• Într-o conferință de presă, Petre Roman declară că partidul său este gata să susțină un guvern minoritar, în condițiile în care PD se retrage de la guvernare • Un sondaj de opinie arată că PD a pierdut aproape 50% din intențiile de vot, ajungînd la aproximativ 8% din sufragii.

Decembrie

• În cadrul conferinței de presă din 2 decembrie, Victor Ciorbea anunță remanierea guvernamentală, decizînd să nu mai permită nici unuia din miniștrii Cabinetului să facă declarații împotriva guvernului • 3 decembrie: PD anunță că acordă un termen de „grație” de trei luni guvernului de tehnocrați pentru a-și demonstra viabilitatea • Cîteva zile mai tîrziu, PD votează, împotriva coaliției, legea prin care guvernul este abilitat să emită ordonanțe pe timpul vacanței parlamentare • Pe 22 decembrie, în ședința CSAT, SIE și SRI anunță că din anchetele întreprinse rezultă că declarațiile lui Adrian Severin referitoare la spioni sînt nefondate. CSAT îi cere ministrului de Externe să-și asume răspunderea politică • Pe 23 decembrie, Adrian Severin demisionează • 29 decembrie: ministrul PD al Transporturilor, Traian Bănescu, își depune demisia în urma cererii primului-ministru de a retracta criticile pe care acesta le adusese guvernului și PNȚCD, într-un interviu.

Ianuarie 1998

• Pe 6 ianuarie, la ultima conferință de presă a lui Adrian Severin, fostul șef al diplomației critică dur miniștrii PNȚCD și apreciază că plecarea sa din fruntea MAE va însemna un dezastru pentru țară și pentru coaliția la guvernare • PNȚCD anunță PD că trebuie să aleagă o altă persoană în fruntea Ministerului Transporturilor, dar PD îl propune tot pe Traian Bănescu • 8 ianuarie: primul-ministru declară că revenirea lui Bănescu este imposibilă din punct de vedere juridic și moral • Consiliul Politic restrîns al PD decide convocarea pentru 14 ianuarie a Consiliului de Coordonare Național. Petre Roman declară: „propunerea noastră de menținere în funcție a domnului Traian Bănescu este realizabilă și justificată” • Liderii PNȚCD, PNL și ai UDMR resping revenirea lui Bănescu • Declarația lui Petre Roman, transmisă în direct de posturile de televiziune: „s-a petrecut o situație gravă, în care primul-ministru a procedat la forțarea demisiei domnului Traian Bănescu cu scopul vădit de a diminua rolul PD în guvern”. Petre Roman avertizează: „Stimați colegi din coaliție, nu vă jucați cu focul.” • Reacția premierului Victor Ciorbea transmisă prin purtătorul de cuvînt: „Cel care se joacă cu focul este Petre Roman” • 12 ianuarie: conferința de presă extraordinară a PNȚCD; Victor Ciorbea declară: „destrămarea coaliției constituie o catastrofă atît din punct de vedere economic și social, cît și din perspectiva integrării europene și euro-atlantice”. Ion Diaconescu, președintele PNȚCD: „actualul guvern nu este perfecțiunea, dar este cel mai bun care se putea realiza în condițiile actualei structuri a Parlamentului”. Diaconescu respinge categoric ideea unui guvern minoritar și apreciază că alegerile anticipate constituie o soluție dezastruoasă. Victor Ciorbea prezintă schița planului de guvernare pentru 1998. După conferința PNȚCD, Radu Berceanu, vicepreședinte al PD, declară că partenerii din coaliție ar trebui să prezinte „garanții” că programul anunțat de Victor Ciorbea va fi pus în practică • Declarația Alianței Civice față de criza din coaliție: „Cu toate că înțeleg bine că reușita reformei și a integrării euro-atlantice este de neconceput fără restabilirea și respectarea dreptului de proprietate, liderii PD s-au opus sistematic stabilirii regimului proprietății în parametri europeni. AC își reafirmă și cu acest prilej sprijinul ferm pentru cabinetul Ciorbea și pentru primul-ministru personal, care, pentru a-și realiza programul, nu au nevoie decît de buna-credință a partenerilor din coaliție.” • Pe 13 ianuarie, Traian Bănescu anunță că demisia sa din fruntea Ministerului Transporturilor este „irevocabilă, indiferent de poziția PD” • Consiliul CDR respinge categoric varianta alegerilor anticipate • Grupul pentru Dialog Social face un apel către membrii coaliției guvernamentale pentru menținerea coaliției și consideră că actuala criză este în mare măsură artificială și că ea poate fi depășită • 14 ianuarie: președintele Emil Constantinescu trimite o scrisoare reuniunii Consiliului de Coordonare Național al PD în care își exprimă speranța că PD va decide rămînerea în coaliție • Consiliul de Coordonare Național al PD decide retragerea sprijinului politic premierului Victor Ciorbea și cere formarea, pînă la 31 martie, a unui alt guvern • Surse din PD afirmă că organizarea acestui consiliu a fost incredințată de Petre Roman lui Adrian Severin, care a influențat decizia finală • Marko Béla, președintele UDMR: „decizia PD prelungeste criza din coaliție” • Varujan Vosganian, președintele Alternativei României: „Hotărîrea PD nu ia în calcul responsabilitățile pe care și le-a asumat în cadrul guvernului” • 15 ianuarie: Traian Bănescu declară într-o conferință de presă că PD ar putea părăsi coaliția mai devreme de 31 ianuarie • BCC al PNȚCD califică atitudinea PD drept „demagogică și ipocrită” și „făcută în scopuri vădit electorale”. „Formarea unui nou guvern în acest moment ar însemna stagnarea reformei, descurajarea investitorilor străini și crearea de instabilitate pe plan economic și social. În aceste condiții criza nu se rezolvă, ci se adîncește, iar întreaga responsabilitate pentru situația creată revine domnului Petre Roman și PD” • Într-o conferință de presă, Nicolae Manolescu, președintele PAC, afirmă că din alegerile anticipate vor cîștiga doar forțele extremiste. „Cînd fostul ministru de Externe a fost sacrificat de PD, puțini se gîndeau că domnul Severin împreună cu alți radicali va reuși să impună o decizie care a dat peste cap înțelegerea la care era pe cale să se ajungă” • Consiliul CDR face „un ultim apel la Partidul Democrat pentru a rămîne în guvernul Ciorbea” în scopul realizării obiectivelor prioritare ale României • 16 ianuarie: liderii coaliției decid să nu mai iasă în public pînă la rezolvarea crizei • Președintele Emil Constantinescu își amînă cu o zi formularea unei poziții în legătură cu actuala criză • 17 ianuarie: discursul președintelui în fața națiunii.

Pagină realizată de IULIAN ANGHEL

Emil Constantinescu

Președintele României

Guvernele se schimbă în Parlament, nu la televizor

Există grupuri de interese care vor reforma doar pentru ele și cercuri ostile intereselor României

(...) Disputele din coaliția guvernamentală din ultimele săptămâni au deja consecințe îngrijorătoare. Ele afectează mersul reformei, cursul leului și volumul tranzacțiilor, ca și interesul partenerilor străini de a investi în România. Din informațiile pe care le-am obținut de la instituțiile reprezentative ale României în străinătate am constatat că această situație politică creată aduce grave prejudicii României pe plan internațional, alții în ceea ce privește cota de risc a investițiilor, alții și în ceea ce privește imaginea de stabilitate pe care România și-a creat-o în regiune (...)

Marea majoritate a populației a realizat că sistem de fapt într-o situație de blocaj artificial, nejustificat, care putea fi evitat. Cei mai mulți au convingerea că această situație servește doar unor interese de grup, opuse interesului general (...). Realitatea este că, în România, există asemenea grupuri de interese, care nu vor de fapt reforma sau care vor reforma numai pentru ele. Există cercuri alarmate de lupta împotriva corupției, a economiei subterane și a structurilor de tip mafiot. Există cercuri ostile intereselor de colaborare și cooperare internațională ale României (...). Și vreau să vă spun că sînt consternat de modul în care, în numai câteva săptămâni, opinia publică din România a putut să fie profund manipulată, cu consecințe dramatice sau care pot deveni dramatice pentru soarta țării. În mediile politice și în presă se vorbește despre o criză politică și alegeri anticipate. Se face însă permanent o gravă confuzie între schimbarea opiniilor la nivelul unor partide și schimbarea opiniilor cetățenilor (...). În fond, ce înseamnă o adevărată criză politică? Bazele unei adevărate crize politice apar atunci cînd între opiniile cetățenilor care au ales prin vot un Parlament, care a dat un Guvern, au ales un președinte (...) și situația opțiunilor lor la un moment dat apare fie o scădere dramatică a încrederii în cei pe care i-au ales cu un timp înainte, fie o situație complet contrară, în care aceștia ajung în minoritate, iar încrederea populației se îndreaptă spre centre politice cu alte opțiuni privind dezvoltarea economică, socială și a politicii externe a țării (...). După un an de la alegeri, putem afirma cu toată certitudinea că opțiunile populației nu s-au schimbat (...)

Ne confruntăm cu un conflict între politicieni determinat de interese de partid, de orgolii personale

Toate, absolut toate sondajele de opinie care au fost realizate în anul 1997 (...) conduc la aceleași rezultate. Încrederea în cei care au fost aleși în noiembrie 1996, în președinte, în formațiunea câștigătoare a alegerilor care a dat și conducerea Guvernului, nu s-a diminuat, ci, dimpotrivă a crescut (...). Toate aceste sondaje de opinie (...) arată că o foarte mare parte a populației dorește continuarea reformei, cere accelerarea privatizării (...)

Nu sîntem, așadar, într-o situație de criză politică reală. Ne confruntăm însă, și asta este perfect adevărat și

este foarte grav, cu un conflict între politicieni, cu un conflict determinat mai ales de interese de partid, de ambiții și orgolii personale, amplificate, din păcate, de un spectacol mediatic non-stop pe televiziuni, pe radiouri și în jurnale.

Ce există atunci? Există bazele unei crize guvernamentale. Și acesta este un obstacol serios, dar care poate fi depășit pentru că, de asemenea, baza sa de plecare este falsă.

De ce activitatea primului-ministru nu a fost pusă în discuție cînd a prezentat bilanțul primului an de guvernare?

Analiza primului an de guvernare a dus la concluzia că ritmul reformei nu a fost satisfăcător. De ce, însă, atunci cînd primul-ministru Ciorbea a prezentat bilanțul primului an de guvernare, nu s-a pus în discuție activitatea sa? Bilanțul prezentat de premier a fost bilanțul întregului guvern și nici una dintre formațiunile coaliției

nu a contestat. Că au fost lipsuri, că reforma nu a fost suficient de rapidă, a recunoscut-o și Guvernul. În aceste situații, am cerut Guvernului să procedeze la o schimbare care să nu se limiteze la o simplă remaniere, ci care să însemne (...) o restructurare a ministerelor decisive pentru progresul reformei în România.

Coaliția la început
7 noiembrie 1996

La începutul lunii decembrie această restructurare și remaniere au fost finalizate, iar noii miniștri au primit votul de încredere al Parlamentului (...) Cu această ocazie, toți parlamentarii din coaliția guvernamentală și o mare parte din parlamentarii opoziției au votat miniștrii propuși. Toată opinia publică, repet, toată opinia publică a fost de acord că acești miniștri sînt specialiști de valoare.

De ce nu sînt lăsați să lucreze?

La fel s-a procedat la sfîrșitul lunii decembrie, cu ocazia desemnării noului ministru de Externe, cînd iarăși, deși se putea ocoli Parlamentul, acesta a fost chemat din vacanță și noul ministru de Externe a fost audiat în comisii și votat în Parlament. Atunci, mă întreb și întreb pe toată lumea: de ce nu sînt lăsați să lucreze? Ce s-a putut întîmpla în ajunul Anului Nou, ca în numai câteva zile să se a-

junță la tot felul de cereri și speculații pe tema necesității schimbării Guvernului și a primului-ministru? După părerea mea, este cazul ca timpul dedicat declarațiilor, acuzațiilor și insinuărilor să devină timp de lucru, timp de muncă: în Guvern, în Parlament, în toate instituțiile publice, pentru că Guvernul a fost paralizat în ultimele două săptămîni (...). Este momentul să-i avertizez pe toți cei care au uitat că un guvern există atîta timp cît se sprijină pe votul de încredere al Parlamentului. Guvernele se schimbă în Parlament și nu la televizor.

În consecință, pînă cînd Parlamentul nu își va retrage încrederea în Guvern, guvernul Ciorbea trebuie să-și facă datoria promovînd legile de accelerare a reformei (...)

Mult mai eficient însă, va trebui să lucreze și Parlamentul. Aici este locul unde senatorii și deputații își îndeplinesc mandatul (...). Cine i-a oprit pe parlamentari să propună proiecte de legi, să le analizeze și să le voteze dacă își îndeplineau misiunea cu adevărat? La fel, este și datoria președintelui să-și îndeplinească toate prerogativele

constituționale. Obligația mea, conform art. 80 din Constituție, primul articol din Constituție, care privește prerogativele prezidențiale, este să veghez la buna funcționare a autorităților publice.

În acest sens, înțeleg să mă folosesc de dreptul pe care mi-l conferă articolul 63 și să cer Parlamentului să se întrunească în sesiune extraordinară miercuri, 21 ianuarie, anul curent. Rog deci pe președinții celor două Camere - Senat și Camera Deputaților - să asigure convocarea acestora în ședință comună.

Dacă nu am fost de acord ca primul-ministru să-și prezinte demisia și am solicitat să nu și-o prezinte la presiuni externe, în schimb am solicitat cu fermitate primului-ministru ca în ședința de guvern desfășurată chiar astăzi, ca și în cea de luni, să supună dezbaterii, aprobării, un set de legi care să privească cele mai importante aspecte ale reformei și care să privească accelerarea reformei în componentele ei (...). După cum știți, am respins promovarea legii care stabilea o încheietare între modul de salarizare a diferitelor categorii de bugetari, inclusiv demnitari, și am considerat că legea votată în Parlament pentru demnitari creează un decalaj nedrept și inacceptabil între aceștia și alte categorii de persoane.

Am propus primului-ministru Vic-

tor Ciorbea să angajeze răspunderea Guvernului în fața Parlamentului asupra principalelor proiecte de legi ale reformei și vreau să mă opresc puțin aici, pentru a explica foarte clar pentru toată lumea ce înseamnă asta. Dacă, în termen de trei zile de la prezentarea proiectelor de lege, Parlamentul votează o moțiune de cenzură pentru fiecare lege în parte, Guvernul este demis. Dacă, însă, nu se depune o moțiune de cenzură, sau aceasta este respinsă, legea se consideră adoptată, iar guvernul este abilitat să-și continue activitatea.

Această procedură constituțională oferă posibilitatea de a afla în mod direct și fără nici o îndoială dacă Parlamentul își menține sau își retrage încrederea acordată Guvernului. Ea va arăta, totodată, care este atașamentul, sau lipsa de atașament, a majorității, și de fapt a fiecărui parlamentar, pentru reformă și echitate socială: un atașament demonstrat clar, prin vot liber și deschis, care să depășească nivelul simplor declarații de intenție (...)

Această formulă pe care o propun acum în fața țării, de vot de încredere sau de respingere a guvernului Ciorbea în Parlament, este decisivă și pentru interesele României pe plan internațional (...). Am spus de multe ori, o repet și o s-o repet de fiecare dată, cu toată răspunderea de care pot da dovadă, că niciodată, în istoria României și a poporului român, România nu a fost mai sigură și mai apărută în ceea ce privește independența, integritatea ei teritorială, suveranitatea ei. Nimic nu ne împiedică să construim în interiorul țării, depinde numai de noi. În același timp, cu aceeași decizie, afirm: niciodată România nu a fost luată în considerare la nivelul centrelor de decizie politică și economică, pe plan mondial, așa cum a fost luată în anul 1997, an în care s-au creat cele mai favorabile premise pentru ceea ce putem construi în anul 1998.

Dacă vom continua tragica noastră tradiție medievală și interbelică, de intrigi și scandaluri care nu în seama de interesul național, această șansă se va pierde pentru mult timp de acum înainte, pentru această generație și pentru generațiile viitoare.

De aceea, mă adresez nu numai clasei politice, nu numai celor de la putere, ci și celor din opoziție, mă adresez cetățenilor României ca, prin toată influența de care pot da dovadă, să nu permită în acest moment o destabilizare politică a țării, o destabilizare fără sens, în acest moment decisiv.

S-a discutat destul despre reformă la timpul trecut. Ea trebuie construită în prezent și pentru viitor. Să-i lășăm pe cei răspunzători de reformă să lucreze în baza unui calendar foarte precis și, desigur, dacă se va dovedi că nu sînt în stare, să-i schimbăm, utilizînd căile legale și autoritățile care sînt răspunzătoare să facă acest lucru.

Am făcut, chiar în aceste săptămîni, mai multe apeluri la înțelegere și responsabilitate și chiar demersuri directe. Refuz însă să particip la jocuri de culise care să ocolească dezbaterile directe a problemelor țării în Guvern și în Parlament. S-a pierdut prea mult timp pentru discuții în afara Guvernului și a Parlamentului. De aceea, aplez din nou la toți cei implicați, să înceteze războiul inutil și nerficat al declarațiilor și să treacă serios la treabă.

Adevărații adepți ai unei reforme radicale, dacă se declară și se consideră așa, trebuie să aibă curajul și înțelepciunea de a-și reforma propriile lor vanități și să înțeleagă că trebuie să renunțe la interesele personale, și chiar la cele de partid, să înțeleagă că astfel nu vor pierde, ci, dimpotrivă, vor câștiga, sacrificîndu-se acum pentru interesul general, să înțeleagă că toți cei care vor încerca să profite de situația grea a țării vor fi sancționați nu numai de istorie, ci și de opinia cetățenilor României de azi.

(subtitlurile aparțin redacției)

GABRIEL LIICEANU

Confruntarea cu trecutul

Cartea care ne strânge astăzi laolaltă aici este alcătuită de Stelian Tănase din interviuri, fragmente de jurnal, documente de arhivă, piese de dosar, mărturii smulse în anchetă sau sub tortură, scrisori, piese literare etc. menite, toate, ca prin alăturarea lor să compună chipul unei epoci: România sub cel de al doilea val de represiune comunistă, după revoluția din Ungaria (1956) și pînă la eliberarea deținuților politici din închisori în 1964. Ultimul potențial de rezistență trebuia distrus. Gheorghiu-Dej se teme ca revoluția din Ungaria să nu îi inspire pe români și vrea totodată să le arate sovieticilor că stăpînește situația. În timp ce în celelalte țări din Est după raportul Hrușciov începe destalinizarea, la noi se joacă cartea independenței (trupele sovietice se retrag din România) salvîndu-se în schimb stalinismul. „Independența română” e plătită cu continuitatea stalinismului, iar naționalismul se transformă în instrument al puterii. Vechii staliști vor „salva” România de ruși după ce în fapt și-au salvat propriul stalinism.

Această a doua fază a stalinismului românesc — stalinismul de după moartea lui Stalin — se manifestă în principal prin valul de arestări din anii 1958-1959. Ca să poată trăi, comunismul trebuia să distrugă diferența, tot ce era altfel decît „omul nou”. Vitate în primul rînd sînt resturile clasei politice antebelice și elita intelectuală. În această operație de nivelare a societății un rol simbolic l-a jucat „procesul Noica-Pillat”. Cartea lui Stelian Tănase recumpune al doilea chip al terorii românești făcînd să se deruleze sub ochii noștri, exact ca într-un film, procesul lotului Noica-Pillat.

Ce este straniu în cartea aceasta? Asistăm la un roman cu personaje adevărate, gen Truman Capote, la o poveste neinventată, la reconstrucția unei catastrofe. Asemeni persoanelor care au scăpat dintr-un naufragiu sau dintr-o catastrofă aviatică și care sînt convocate de jurnalist sau scriitor în spațiul unic al cărții, și aici persoanele care au supraviețuit procesului și închisorii sînt puși, prin felurite metode, să-și povestească naufragiul. Cu simpla deosebire că acest naufragiu este istoria noastră recentă.

O altă observație pe care ț-o sîrînește lectura acestor pagini. Rareori în viață binele și răul capătă limpezimi cristaline. E greu să disting, înfașabil, în vîlmășagul omenirii, o „tabără a binelui” și o „tabără a răului”. Cu toții sîntem, în grade diferite, buni și răi deopotrivă. Binele pur și răul pur, polarizarea lor, nu apar decît în situațiile exemplare ale vieții și istoriei, în ceea ce s-a numit „situațiile-limită”.

Comunismul a fost una dintre aceste situații-limită care a făcut ca în secolul nostru viața să se distribuie fără echivoc între bine și rău. Spunîndu-vă acest lucru simt nevoia să vă citez una dintre ultimele pagini scrise de Eugène Ionesco:

„Pentru că acum, în apusul vieții, cînd întîlnirea cu misterul morții mă apropie de cîteva din adevărurile simple pe care le-am căutat întreaga mea viață, acum știu că oamenii nu se împart decît în chip superficial după clase, rase, obiceiuri și interese; în fapt, precum în basme (și ce adevărate sînt ele!), nu există decît două specii de oameni, eterne de-a lungul întregii istorii: de-o parte sînt proștii, ticăloșii și răii; de cealaltă, cei care cred în cîteva biete valori și care nu au de partea lor decît «forțele plîpînde ale veșniciei». Întreaga istorie nu este decît întîlnirea, mascată în diferite chipuri, dintre cele două specii. Cum se face că primii, fiind mai mulți și mai puternici, nu reușesc să învingă niciodată — acesta trebuie să rămîină marele mister al istoriei.

Istoria ultimelor decenii s-a confundat în țările din est ale Europei, și mai cu seamă în România, cu existența unei mari fundații a răului: această fundație a purtat numele de «comunism».”

Ei bine, despre această fundație a răului numită comunism este vorba în cartea lui Stelian Tănase. De o parte se află lumea anchetatorilor (Onea, Crăciun, Dulipovici, Butika) și cei care îi instrumentează, începînd cu poliția politică de vîrf (Nicolski, Drăghici) și terminînd cu Răutu, Ceaușescu (cel al anilor '50) și Gheorghiu-Dej. De cealaltă parte, „lotul celor 23” și toată lumea pe care ei o reprezintă, „lumea reacționarilor”, care devine automat „bună” prin însăși calitatea ei de inocență și de suferitoare a represaliilor. Cartea lui Stelian Tănase este scenariul unei asemenea geometrii umane. Prin această coliziune unii dispar, sărăcind lumea odată cu moartea lor (Mihai Rădulescu, Barbu Slătineanu, Dinu Sighireanu), alții ies mutilați (dr. Aurelian Vlad, într-o măsură Noica însuși), alții ies mîntuiți (Nicu Steinhardt). Iar societatea civilă română, sub amonia acestui tip de represiune, dispare pur și simplu. Ceaușescu nu va mai avea nevoie, după 1965, de un nou val al terorii; îi vor fi de ajuns reflexele de frică create acum. Iată de ce, pentru a înțelege ce se întîmplă cu noi astăzi, de ce continuăm să răspundem inadecvat provocărilor istoriei, de ce nu avem reacții colective firești, de ce nu ne recunoaștem simbolurile, de ce continuăm să nu-i identificăm pe cei care ne-au desfigurat destinele, este nevoie să coborîm pînă la acest moment al trecutului nostru.

Am crezut mereu în acești ani că e nevoie, cu titlu terapeutic, de o confruntare cu trecutul. „Humanitas” și-a făcut din această confruntare un punct de program.

Nevoia de a realiza prin cărți „procesul comunismului” are o explicație foarte simplă: frica. Este frica noastră că așa ceva, căzînd în uitare sau rămîinînd în ignoranță, se poate oricînd repeta. Este aceeași frică de care a vorbit Spielberg cînd a fost întrebă de ce a făcut filmul *Lista lui Schindler*. „Din frică pentru soarta copiilor mei”.

Joi 15 ianuarie 1998, la Uniunea Scriitorilor, a avut loc lansarea volumului *Anatomia mistificării (1944-1989)*. *Procesul Noica-Pillat* de STELIAN TĂNASE, apărut la Editura Humanitas, un roman non-fiction care oferă o frescă cutremurătoare a timpurilor în care a acționat „justiția” comunistă. *Lucrarea este alcătuită din extrase de documente, scrisori, mărturii, jurnale.*

La lansare au luat cuvîntul intelectualii de marcă, personaje ale cărții lui Stelian Tănase: Alexandru Paleologu, Simina Mezincescu și Mihai Șora.

ALEXANDRU PALEOLOGU

O carte pentru purificarea societății

Gabriel Liiceanu vorbea despre grupul de eroi pe care eu l-aș reprezenta. Trebuie să spun că niciodată nu mă voi putea recunoaște în categoria destul de abstractă și mitică a eroului. Nici unii dintre noi nu am fost niște eroi, noi am fost doar transformați în niște personaje servind puterii de atunci pentru o mascaradă, una reală, nu un simplu deghizament, o mascaradă judiciară, cu consecințele ei concrete și știute și cu unele întîmplări, dintre care unele au fost irevocabil fatale și fusteste. Mă gîndesc că citarea lui Eugen Ionescu de adineaori — că nu există deosebire între oamenii săraci și bogați, sau că nu au o vocație a binelui sau a răului — evident e frumoasă și adevărată la modul exemplar, imaginînd anumite scenarii care neglijează concretul și accidentalul, dar eu nu cred că există oameni buni și oameni răi ca atare. Evident, sînt oameni capabili de a fi răi, în mai mare proporție decît alții, și oameni capabili de a fi buni, într-o proporție încă neimaginată de ei. Așa, copil fiind, te proiectezi adesea în postura unui erou, a unui viteaz, dar cînd ajungi în situația de a săvîrși fapte exemplare, constăți că nu ești foarte apt pentru asta, că ai

„Am fost

o serie de slăbiciuni și de ispite, sau o serie întregă de neadecvări cu împrejurarea și că nu reușești să intri în postura de erou pe care tu ți-o imaginezi altădată. Eu aș face o altă distincție între oameni, care este de natură să poată cuprinde indivizi și inși mai concreți, cu tot ce este în ei întunecat, penibil, rușinos, dar apt de salvare, și ceilalți fiind apti de salvare, pentru că sînt instrumente ale răului. Noi putem fi, întîmplător, agenții unui rău care ne manipulează, dar agenții răului, ca atare, care sînt prin vocație așa ceva, sînt pe lume ca să balanseze eventuala reușită a lui Dumnezeu pe pămînt. Dar eu impart lumea în două categorii mai puțin etanșe, mai puțin riguroase, care, mi se pare mie, epuizează foarte bine problemele pe care le punem noi în raport cu evenimentele de genul acesta. Să nu credeți că vorbesc o secundă ca un om habotnic, ca un bigot. Cine a citit cărțile mele poate să ateste că nu e cazul. Eu impart oamenii în două categorii — experiența vieții și vîrsta avansată m-au făcut să le adopt —, și anume, în oameni cu frica lui Dumnezeu și oameni fără frica lui Dumnezeu. Cei cu frica lui Dumnezeu nu pot împinge ticăloșia dincolo de anumite margini, din cauza acestei frici de Dumnezeu care, în *Cartea lui Iov*, este începutul înțelepciunii. Cei care au intrat în această teribilă întîmplare, „procesul Noica-Pillat”, care proces, se

Alexandru Paleologu

vede foarte bine din cartea asta, este țesut ca o extraordinară rețea de fapte, cu personaje implicate direct și indirect, cu evenimente ce se leagă subteran și pe care nu-ți închipui că le poți corela și care au plecat într-o oarecare măsură de la insurecția maghiară din 1956 și care, în final, au dus la ideea de a face asemenea procese sau la demascări publice, ca acelea făcute

persoanele unei mascarade judiciare“

Dinu Pillat

Lotul Noica-Pillat

impotriva lui Mihai Andricu, Dora Massini, Marius Nasta, menite să înfricoșeze și să anihileze personalitatea. Erau oribile, sinistre montaje, pentru a-i terifia pe cei privilegiați, care trebuiau să înțeleagă că, dacă au o poziție privilegiată în socialism, nu sînt la adăpost de sancțiuni. Apare în această carte un academician, nu citez numele, un om a cărui operă era apreciată, un om stimabil și în vîrstă, căruia, la miliție, atunci cînd este convocat, nu se sfîșesc să-i spună: „Ieși afară, curvă bătrînă! Aștepți pînă cînd te chemăm noi“. Aceasta era reala prețuire acordată aceluia pe care îi privilegiau. Aveau mașini, aveau abonamente la niște ziare străine, dar, în ultimă instanță, erau tratați în acest fel. După cum se știe, în România, după ce comuniștii au luat puterea, au fost nenumărate procese ale celor care s-au împotrivit, procese în care mai toți cei prinși de vii au fost executați, dacă nu au pierit în luptele de partizani din munți. Toate astea sînt alte categorii de procese, dar procesul Noica-Pillat a avut ca scop intimidarea, înspăimîntarea absolută a clasei intelectuale neobediente. În cartea alcătuită de Stelian Tănase admir structura contrapunctică, în care sînt utilizate documente, mărturii, fragmente de jurnal. Consider că această carte este o operă de o importanță covârșitoare pentru purificarea societății noastre. Societatea românească a ieșit din cei 45 de ani plus încă 7 mutilată mental și moral și, prin urmare, neputincioasă. Cum să putem să ne vindicăm de imbecilitatea care ne-a fost introdusă forțat? Chiar în desfășurarea vieții politice din aceste zile este atestată această imbecilitate. Aș dori ca oamenii care ne conduc să citească această carte, ca să priceapă odată, în sfîrșit, cam ce trebuie ei să asume, ca răspunderi și ca obligații, și cît de futiilă, grotescă și tragică pentru țară este ambiția lor personală.

Constantin Noica

Lotul Noica-Pillat

SIMINA MEZINCESCU

Demnitate furată

Am spus și în această carte de curajul lui Dinu Pillat, pe care și l-a păstrat întreg, deși era în ultima stare de slăbiciune. Era atît de obosit încît, în timpul procesului care a durat trei zile, a adormit în boxă.

Simina Mezincescu

Lotul Noica-Pillat

Cînd i s-a dat ultimul cuvînt, neavînd voie să spui decît dacă ești vinovat sau nu, Dinu Pillat a spus: „Evident sînt vinovat, în ceea ce privește convorbiri dușmănoase, dar în ce privește acuzația de înaltă trădare, consider că am făcut ceea ce orice român este obligat să facă“. Și știa cît are să-l coste acest răspuns. Și l-a costat. Dar a avut acest curaj extraordinar, să spună acele cuvinte, cînd totul era gata. Era, însă, demnitatea lui care a izbucnit în aceste cuvinte. Îmi amintesc și de Nicu Steinhardt, atunci cînd i s-a dat ultimul cuvînt, tot așa, neavînd voie decît să spună dacă este vinovat sau

nu. El s-a sculat drept în picioare și a spus: „Pentru mine este o onoare să fac parte din acest lot“. Am citit cealaltă carte, care a publicat documentele procesului. Ei bine, chiar și acest ultim cuvînt al lui Dinu Pillat, sau al lui Steinhardt, sau al meu, deși spuseseam un fleac, nu era reprodus exact. Prin ceea ce s-a consemnat atunci la proces, au încercat să ne fure pînă și ultimul moment de demnitate, încercînd să ne arate ca pe niște lași.

MIHAI ȘORA

Umanitatea izbucnește la un mod irepresibil

Voiam să vă vorbesc despre ce reprezintă această carte. S-a amintit aici de proasta inspirație a celor care au publicat într-o carte, adunînd *tale-qual* documentele anchetei, în procesul Noica-Pillat. Ce reiese de acolo? În primul rînd, această stihie a egalizării, nu a egalității, care a redus la același numitor toate diferențele, care erau personale, printre membrii lotului respectiv. Eu am avut curiozitatea de a citi

această carte. La sfîrșitul fiecărei anchete, era indicat timpul în care s-a desfășurat interogatoriul respectiv. Erau, de pildă, cinci pagini și se scria: „Interogatoriul a durat de la ora 5 după-amiază pînă la 4 dimineața“. Vă închipuiți ce ar fi însemnat redarea stenogramei a 11 ore de anchetă. În locul acestor lucruri, apare consemnat următorul tip de răspuns: „Da, recunosc, în ziua de cutare, la ora cutare, am vizitat pe legionarul X, unde mai erau legionarii Y și Z. Au fost discuții în legătură cu literatura și s-a vorbit în mod dușmănos despre realismul socialist“ ș.a.m.d. Că era Alecu Paleologu, sau că era Dinu Noica, sau că era Nicu Steinhardt, sau că era d-na Simina Mezincescu, cu toții vorbeau acest limbaj în interogatori. Prietenii erau numiți cu primul nume, care era depersonalizant, pentru că era doar numele familiei. Adică, „l-am văzut pe Noica Constantin“, ceea ce reprezenta că individualitatea lui ireductibilă, dată de numele Constantin, era pusă sub umbrela numelui de Noica, ce îngloba toți Noicii și, la limită, pe toți oamenii de rău. Aceste interogatorii, sub formă de extrase, există în cartea lui Stelian Tănase, dar, de fiecare dată, apare grija de a relua, acolo unde împričinații sînt încă în viață și au putut să fie contactați și intervievați, același eveniment, dar cu vorbele lor, cu amintirea lor personală, și astfel este reintrodusă diferența.

Cartea lui Stelian Tănase se îmbină din interviuri, un text de legătură care este rememorarea la modul istoric a elementelor, memoriilor, jurnale (printre care cel absolut extraordinar și cutremurător al Alicei Voinescu). Este un montaj, așa spune – a cinci filme, cu cinci regiști diferiți, între care unul totalmente lipsit de talent care este filmul oficialității. Întreaga materie însă este retipărită într-o regie proprie în care montajul cinematografic este făcut de asemenea manieră, încît ai la fiecare pagină o surpriză absolut extraordinară, iar umanitatea din această carte izbucnește la un mod, așa spune, irepresibil.

DIN SUMARELE VIITOARE

- Supliment gratuit: „În sprijinul reformei“
- Interviu cu Gavril Dejeu despre Lotul dr. Capotă – Alexandru Dejeu (recurs în anulare la 26 ianuarie, Curtea Supremă)
- Esee de H.-R. Patapievici
- Koos Linders: „Dezvoltare internațională în învățămîntul european“
- János Tischler: „Revoluția maghiară din 1956“
- Cultură: Irina Coroiu: „Golem“
- Ioana Ieronim: „Ciurma, instalație politică“
- Cronică de carte: Fey László: „Fosile vii“
- N. Rădulescu Dobrogea: „Protecția mediului“; „De ce trăim, noi, bucureștenii, mai puțin?“
- „Unirea din 1859, azi“ (dosarele istoriei, anchetă)

„Răul, ca și binele, se manifestă

Interviu cu scriitorul STELIAN TĂNASE

Anii de ruptură, miracolele și intelectualii în România

Domnule Stelian Tănase, am putea compara 1990 cu 1997, ca două momente de ruptură?

Într-un fel, 1990 și 1997 sînt ani asemănători, pentru că au urmat unor căderi de regimuri politice: au însemnat un foarte mare orizont de așteptare pentru o populație care dorea o schimbare radicală, urmat însă de dezamăgiri. În '90, cineva polemiza cu revista „22” spunînd: „n-a fost o revoluție, a fost un miracol”. Românii așteaptă miracole, definind o anumită exterioritate față de propria lor viață. Proporția de peste 90% de adeziune la admiterea în NATO ține tot de natura unui miracol așteptat. Un fel de „aparitie a Maicii Domnului” sau a parașutiștilor americani care, odată ajunși la pămînt, să înceapă să construiască șosele, să ne spele geamurile etc. Această stare a românului mediu, de așteptare a miracolului, este urmată de dezamăgiri puternice care, după părerea mea, sînt foarte periculoase. În aceste momente de exasperare se întimplă „ridicările în masă” sau radicalizările care produc mișcări violente. Pentru că, dacă ar fi o continuă participare în spațiul public, aceste radicalizări și exasperări nu s-ar produce, căci tot ce se întimplă ar fi produsul „muncii” fiecăruia, a contribuției, a implicării fiecăruia.

Intelectualul român joacă un rol în situația de așteptare a „miracolului”, urmată de dezamăgire?

Da și nu, în sensul că intelectualul nu joacă un rol în spațiul public, sau joacă un rol foarte redus. Intelectualul român este de obicei un circotăș, un om care stă într-o cafenea sau într-o școală...

În general? Sau vă referiți la cele două momente, '90 și '97?

Mă refer în general, pentru că atitudinea intelectualului în '90 și în '97 este cam aceeași, rezultînd dintr-o lungă tradiție a inadecvării lui la societate. Intelectualul român vine adesea din straturi joase ale societății (de obicei rurale), iar reflexul lui este de a-și uita obârșia, dorînd să sublinieze că este altceva decît originea lui umilă. În fond, originea lui nu mi se pare deloc umilă – aceea de țaran, de mic burghez, de orașean. Dar asta este proiecția lui. Oricum, reflexul lui este de a se separa de societate, cînd normal ar fi să lucreze înăuntrul ei, să modeleze acest spațiu, să-l influențeze, să facă ceva pozitiv. Pozitiv nu înseamnă ceva „bine” sau „rău”, ci ceva concret. Această prăpastie între elite și societate este un vechi dat al istoriei românești, iar în momente cruciale absența intelectualului din acest spațiu are rezultate și mai nefaste decît în timpuri normale, care pentru societatea românească au fost foarte rare. În cazul intelectualului român, cred că două sînt tările fundamentale pe care, nu fac un secret, le blamez. Una este această contestație dezarticulată, în sensul că

totul este negativ, totul este rău – o critică fără țintă, fără priorități, care nu duce nicăieri. A doua atitudine este aceea a absenței, a indiferenței și a frustrării, care nu este chiar inocentă. Ideea este că în spațiul public riști, poți să te compromiți. De pildă, revenind la actualitate, intelectualul critică mersul încet și limitat al reformei. Dar reforma are nevoie de experți, de idei, înseamnă o uriașă operă de creativitate. Or, dacă intelectualii nu sînt prinși în acest proces, cine să facă proba creativității, a imaginației politice?

Intelectualii – aș prefera termenul *intelighenția*, care înseamnă și inteligența tehnică – ar fi natural că creeze o „masă critică” împreună cu reformiștii din zona politică, cu oameni interesați în schimbarea din zona economică, pentru că, fără această „masă critică”, nu se va schimba nimic. Altfel timp cit majoritatea populației este pasivă, neimplicată în schimbare, nu se poate schimba România. Or, faptul că intelectualii nu se implică în acest proces de schimbare îi face și mai puțin credibili.

Afirmăția dv. este contrazisă de ultima remaniere și de numirea lui Andrei Pleșu la Externe.

Apreciez faptul că în actualul Guvern au fost aduse cîteva competențe absolut stimabile. Chestiunea pe care trebuie să ne-o punem este dacă ei vor forma și imprimă nota dorită în Guvern.

În continuare întrebării dinainte, trebuie spus că există o neîncredere din partea politicienilor, o suspiciune față de intelectuali, care vine din neîncrederea pe care chiar intelectualii au semănat-o, de sute de ani, în spațiul public românesc. Faptul s-a făcut simțit în '97, ca și în '90. O campanie antiintelectuală furibundă, din '90, este deja o pagină întunecată de istorie. În '97 a fost mai decentă, pentru că mulți dintre oamenii noii puteri aveau totuși studii bune, ocupau anumite poziții în lumea intelectuală cînd erau în opoziție, dar, în același timp, ajunși la putere, acest puseu antiintelectual s-a simțit. Partidele și puterea, în general, nu au dus o politică a porților deschise. Intelectualii n-au fost consultați. Mă refer și la zona de expertiză foarte specializată, dar și cea a pozițiilor publice și la cea a construcției instituționale, cea legislativă. Politicienii se tem de concurență, iar partidele și-au selectat liderii și aparatul din oameni în general ratați profesional.

În România, procesul de democratizare nu este ireversibil

Care este evaluarea dv. la stadiul reformei?

Eu predau reforma, tranziția. Teoria modernizării și democratizării este specialitatea mea. Am predat asta în America, la Los Angeles. Urmăresc procesul de reformă în America de Sud, în Asia, fiind pasionat de metamorfoza sistemelor sociale. Aș putea face anumite comparații cu felul în care se desfășoară ea în România și felul cum s-a desfășurat în alte țări. Azi, 90% din societățile din lume sînt într-un proces de tranziție de la regimuri mai mult sau mai puțin autoritare la democrații de tip clasic, și odată acest proces parcurs și consolidate aceste democrații, în două-trei decenii, și meseria mea de „tranzitolog” va dispărea.

Procesul este ireversibil?

Pentru anumite țări da, dar pentru România nu este ireversibil. În procesul de tranziție, România încă n-a ajuns pe culmea muntelui, ca să treacă în partea cealaltă. Pe un munte de 8.000m, România este abia la altitudinea de 1.000m. România nu este în faza ireversibilității proceselor democratice. Pe acest versant, cel mai plauzibil, România va avea un regim politic autoritar –

ceea ce are din '90 încoace, impus de structura socială și mentalitate, în general, dar și de cadrul legislativ pe care și l-a conferit. România are din ce în ce mai mult un caracter oligarhic, în sensul că elitele se închid în ele – elitele economice comunică destul de bine cu cele administrative, dar sînt separate de societate. Sistemul politic este destul de închis în România și, din cauza asta, am spus că cel mai plauzibil este că nu vom fi o republică de tip burghez, să zicem, spaniol. Mai curînd ne ducem spre un regim autoritar de tip sud-american, care va dura, probabil, cam o jumătate de secol. În situații favorabile, după o jumătate de secol, după o restructurare a societății, s-ar putea să ia un drum mai democratic. Nu cred că putem să ardem etapele. Guvernul român, paradoxal, s-ar putea spune, nu încurajează societatea pentru a se emancipa de stat. Dimpotrivă, anul 1997 a dovedit o centralizare, o diminuare a rolului Parlamentului, o centralizare administrativă, o excesivă centralizare a bugetului și a resurselor de la buget. Asta se vede și în partide, unde grupul care conduce este un grup dinamic, operațional, ia decizii, în vreme ce restul partidului rămîne o masă pasivă pe care nimeni n-o consultă.

Nu cumva este foarte personalizat procesul care are loc la ora actuală?

Viața publică românească se pliază nu pe instituții, și deci pe norme, ci pe persoane. Legea, norma, regula n-au un rol important în societatea românească. Este mai important să cunoști pe cineva într-un minister decît să ai o lege bună, pentru că este inoperabilă, inclusiv în tribunale. Și atunci e preferabil să ai un ministru prieten care semnează un contract sau o licență sau care îți rezolvă o problemă. Aceste relații personale sînt mult mai apreciate decît instituțiile, ceea ce arată că încă sîntem într-o fază incipientă a reformei. Schimbarea este un proces uriaș, care privește fiecare cetățean, și la care cei mai mulți dintre români nu participă, pentru că ori au moștenit această mentalitate pasivă, temătoare față de spațiul public, ori instituțiile statului îi alungă pe cei care doresc să participe.

Reforma românească va reuși în măsura în care gradul de participare a societății va fi și mai mare. Pericolul pentru actuala putere este izolarea ei într-un efort laudabil de a face reformă, dar care nu va reuși decît dacă va implica cît mai mulți oameni.

Actualul Guvern a dus o politică împotriva întreprinderilor mici și mijlocii, după părerea mea, catastrofală. Dacă vrei să faci reformă, tocmai pe asta te bazezi. Majoritatea companiilor din America, de pildă, sînt întreprinderi mici și mijlocii. Dacă nu avem asemenea mii și mii de întreprinderi familiale, cu 10, 20, 50 de oameni care lucrează acolo, și dacă nu asigurăm o dinamică acestui proces, în care oamenii se descurcă singuri, nu văd cum se poate transforma economia. Reforma este un proces uriaș de imaginație socială, legislativă, care cere curaj, inteligențe care trebuie captate, provocate. Or, senzația mea este că actuala putere, poate din neglijență, nu din premeditare sau rea-voință, blochează aceste procese. Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă sursa resuscitării românești care vor juca un rol și în dezvoltarea comunităților. Pentru că într-o comunitate oamenii sînt legați prin interese. Ei își produc mijloace de existență singuri, își plătesc taxele la stat și-și văd de treaba lor. Acei oameni consolidează așa-zisul „interes național”. Cînd oamenii au interese comune, nu se mai bat, nu se mai duc la Tirgu-Mureș să se omoare. Cîștigă împreună pîinea, au interesul să se „deschidă”, nu să se „închidă”, să se radicalizeze.

Continuitate și discontinuitate la actuala putere

Să revenim la stadiul actual al reformei.

Cred că prima sută de zile a reformei era esențială: atunci Guvernul trebuia să ia măsurile cele mai dure, pentru că și populația, datorită entuziasmului și euforiei, ar fi suportat măsuri mult mai dure decît s-au luat, sau s-ar putea lua acum. S-a pierdut prima sută de zile. Au urmat campaniile anticorupție care au fost ratate, campaniile pro-NATO care au îndreptat societatea spre niște direcții care erau ținte false. A venit partea a doua a anului, cînd oamenii au început să simtă pe buzunarul lor că viața nu se schimbă. A urmat remanierea guvernamentală, un proces care a durat prea mult. Cînd eram în opoziție, mă așteptam ca schimbarea radicală după alegerile din noiembrie '96 să producă o ruptură semnificativă față de trecut. Există multe elemente de continuitate, mai multe decît speram să fie. Am fost dezolat să constat, de exemplu, nepotismul, aroganța puterii, închiderea ei... Tarele pe care le-am acuzat în presă cînd eram în opoziție le-a „moștenit” și actuala putere. Se vorbește foarte puțin despre corupție în actualele structuri ale puterii. Continuitatea, cel puțin a primului guvern Ciurbea și a primului an de guvernare, a fost mai importantă decît aș fi vrut să fie. Problema este dacă ea se menține la echipa creată după remaniere.

Sînt și elemente de discontinuitate?

Elementul de discontinuitate este că noua elită guvernantă nu provine din fostul aparat administrativ. Asta în ciuda faptului că președintele Constantinescu a fost secretar de partid. Au fost membri de partid cei mai mulți membri ai Guvernului, ai fostei opoziții, în general. Totuși, ei nu au fost „aparatici”, ceea ce e foarte important pentru că imprimă un alt orizont. Au înțeles mai mult ce este politica modernă. Putem spune că actuala putere este o „putere”, în timp ce fosta putere era o „administrație”. În același timp, schimbarea din noiembrie '96 a însemnat o îmbunătățire radicală a imaginii României în lume. Acolo contează cînd intri într-un institut, într-un minister, cînd ai convorbiri oficiale, să fii crezut, să fii considerat o persoană decentă, onestă – un democrat. Ceea ce nu era cazul înainte.

Un alt lucru pozitiv este că populația a înțeles că votul ei contează. Că nu e inutil să-ți dai votul. Puterea s-a schimbat prin votul democratic. Ar mai trebui schimbată legea partidelor pentru ca fiecare parlamentar să depindă de circumscripția în care este votat. Acum se votează partidul, în general, coaliția. Asta a rupt elita de societate. Un parlamentar nu este măsurat după performanța lui electorală, după ceea ce a făcut în circumscripția lui, ci după cît îi lingusește pe șefii de partid, pentru că de ei depinde ca a fost pe listă. Nu răspund de partidul pentru erorile unui candidat.

În anii '90, revista „22” era un fenomen social

Exact acum 8 ani apărea revista „22”, al cărei prim redactor-șef erati...

Da. Redacția, împreună cu GDS, era jos, unde este acum librăria Humanitas... Era frig și stăteam în jurul aragazului la care mergea doar un ochi...

Aveți nostalgii legate de revista „22”?

Am fost foarte frustrat cînd am plecat de aici, cu o demisie care, de fapt, a fost impusă. Oricum voiam să plec. Nu mai puteam rămîne la „22” datorită dorinței

În condiții concrete

realizat de Rodica Palade

mele de a fi independent. În plus, voiam să intru în politică. Nu am nostalgii, dar mă gândesc câteodată la o istorie cu „dacă”: ce s-ar fi întâmplat dacă GDS se transforma în partid în ianuarie-februarie '90, când FSN și-a anunțat transformarea în partid? A fost o discuție aici, la GDS: „ne transformăm în partid, să mergem în alegere?”. Punctul meu de vedere n-a trezit atunci prea multe simpatii. Alt „dacă”: dacă ar fi ieșit lista GDS, cu care am participat la alegerile din '90, s-ar fi schimbat lucrurile. Îmi pun asemenea întrebări, cum își pune fiecare.

A fost o lume nebună, atunci, în '90. Toată lumea era supărată pe toată lumea, conflictele izbucneau din minut în minut. Toți erau revoltați. Nu se revoltau o viață, se tiraseră în genunchi, cei mai mulți, iar după '89 toți aveau de regulat niște cuturi. Fiecare avea un potențial exploziv și venea și-i ataca pe ceilalți. Mi-aduc aminte că, la vremea aceea, revista „22” apărea ca cea mai bună revistă din România — așa spuneau alții. Revista „22” a fost un fel de fenomen social. Lumea știe mai puțin însă că, de fiecare dată când scoateam revista, ea era supusă de către GDS unor analize extraordinare de critice. Ne întâlneam joia seara și îl certam pe Tănase „pentru ce revistă făcuse”. Vineri dimineața veneau cititori, intelectuali de marcă, occidentali, ambasade și erau entuziasmați. Erau două reviste... Nu înțelegeam: „cum, fac cea mai bună revistă și nimeni nu are înțelegere aici pentru ce fac eu?”. Acum îmi dau seama că această presiune, certuri și scandaluri continue au fost spre binele revistei; de pildă, se cerea de către GDS să nu mai scriu editoriale. Or, din cât îmi aduc aminte, erau destul de populare. Popularitatea mea a provenit din editorialele pe care le-am scris. Era ceva așa pasional și de dur pentru fiecare. Toți am învățat foarte mult. În fiecare zi erau date necunoscute. Instituțiile nu funcționau. Totul ne parvenea printr-un telefon. Am luat aprobarea pentru apariția revistei cu o hirtie scrisă de mină. N-aveam hirtie, n-aveam bani... Dar ea s-a vîndut bine și a fost o revistă „bogată”, care gestiona sume importante. Erau rupturi care se întâmplau tot timpul. Nimeni nu și-a mai continuat vechile ocupații. Unii au devenit disidenți miniștri, alții au devenit ambasadori peste noapte... D-I Alexandru Paleologu a fost numit ambasador foarte repede, după 22 decembrie, și mi-a făcut invitația să plec cu el. I-am spus: „nu, rămîn să fac «22»”. A fost foarte supărat pe mine, dar a spus că m-a iertat când a văzut revista...

Încă din vara lui '89, eu și d-I Paleologu ne gîndeam la o revistă, dar era mai mult o utopie. Era nevoie de o revistă care să provoace societatea civilă, să aducă noi idei, noi autori, noi dezbateri pe teme pînă atunci închise și imposibile. De 20, de 50 de ani nu se mai discuta în societatea românească, iar în „22” se discuta fără complexe. La început, am tradus masiv din est-europeni. Am început cu Havel. Am abordat teme diverse: biserica, muncitorii, țărani, societatea civilă, intelectualul. Revista nu avea o linie, în sensul că acelea erau opiniile grupului. Nu. Fiecare venea cu ideile lui. Deși a fost acuzată că e revistă de „monolog social”, dacă ne uităm azi în colecție, vedem că erau perechi foarte interesante: Sorin Dumitrescu cu tușa lui ortodoxă, Pavel Câmpeanu cu tușa lui post-marxistă, Gabriel Liiceanu care venea din școala lui Noica, eu care veneam dintr-o școală social-liberală. Erau apoi certurile între diverși autori, care erau indispusi că apăreau ceilalți.

A fost o perioadă foarte frumoasă. Atunci n-o percepeam ca atare. Ceea ce simțeam eu atunci, făcînd revista, era o presiune uriașă. Simțeam asta de la 7 dimineața, cînd veneam la redacție,

pînă după miezul nopții. Trebuia să iau deciziile cele mai corecte, trebuia să mediez între orgoliile foarte mari, eu însumi avînd propriul orgoliu.

S-ar putea spune că în '90 oamenii au ejectat toate tensiunile acumulate. Eu am fost paratrăznetul multora dintre ele. Toată lumea era răscălată împotriva mea, dar era un climat foarte competitiv, chiar dacă foarte solicitant. Atunci eram puțin indispus de „gloria” mea care se născuse peste noapte. Toată lumea se întreba: „cine-i asta?”. Eu n-am trăit în lumea monden-culturală a capitalei, în anii '70-'80. Eu am stat și mi-am scris cărțile. Am avut multe pagini, din care doar o mică parte le-am publicat. Ei bine, eram privit ca un fel de străin care a „apărut peste noapte printre noi...”. Și m-am simțit frustrat pentru că eu doream prietenia oamenilor care mă chestionau pentru „fericirea” asta. Nu mi se părea că am niște galoane și, mai ales, am avut conștiința că este ceva efemer. Am plecat de la „22”, m-am dus la PAC, am intrat în Parlament, am plecat din Parlament pentru altă carieră. Cred că asta este normal. Am o natură dificilă. Mie nu poate nimeni să-mi dicteze. Din cauza asta îmi asum și toate greșelile mele publice. Nu m-a îndemnat nimeni să fac nimic, am făcut totul de capul meu. Așa o să fac și în continuare. Nu pot fi indulgent față de mine.

ianuarie 1990: Silviu Brucan la GDS, după ce FSN și-a anunțat participarea la alegeri

De la „22” la Sfera Politicii

Păstrează Sfera Politicii ceva din „22”?

Da și nu. Ceea ce cred că a încercat la început să păstreze era faptul că făceam traduceri din mari autori ai disidenței și mari autori de texte politice. Am renunțat însă. Revista „22” își propunea din start să acopere toată societatea. Propuneam o temă care simțeam că va provoca. Noi dădeam tonul, tema. Sfera Politicii nu-și propune să atingă această performanță. Este o revistă academică. Nu renunță totuși la o anumită accesibilitate. Motivul pentru care a apărut Sfera Politicii a fost absența unei analize raționale asupra realității.

În această lume haotică — a patimilor și a scandalurilor zilnice care există și vor apărea tot timpul — noi ne-am propus să existe și o astfel de publicație, cu analiză conceptuală, rațională a argumentelor și contraargumentelor, oameni ai toleranței, pentru că noi aducem puncte de vedere diferite, alternative etc. și am vrut să impunem și această idee, că se poate vorbi de politică și politicos, adică cu deferență, cu respect pentru cei care au altă opinie. Am vrut să informăm clasa politică și, prin argumentele noastre, să oferim argumente pentru politicieni.

Sfera Politicii nu sprijină nici un partid, nici un om politic, și n-o va face niciodată, sau nu cît sînt eu responsabil pentru această revistă. Dacă ar face-o, ea și-ar pierde credibilitatea.

Procesul Noica/Pillat — o carte epocală. Autor: Stelian Tănase

Săptămîna trecută a fost lansată cartea dv. Anatomia mistificării. Procesul Noica/Pillat, apărută la editura Humanitas. Deși vocea autorului lipsește, este puternică amprenta prozatorului Stelian Tănase. De unde a pornit ideea?

Totdeauna cînd scrii o carte se întîlnesc mai multe tensiuni care există în tine. În tinerețe am dorit să scriu un roman — o colecție de documente —, iar narațiunea să se desfășoare prin documente. Nu am realizat romanul din documente.

La un moment dat, am început să lucrez în arhive din pură curiozitate intelectuală, fără un scop anume. După o vreme de cercetare în arhivă, am scris o carte despre guvernarea Gheorghiu Dej, pe care încă nu am dat-o la tipar. Atunci am început să operez în arhive mai sistematic, cu un gînd, voiam să știu în ce lume am trăit eu, născut în '52. Scriind cartea cu Gheorghiu Dej despre guvernarea din '48-'65, mi-a apărut evident un proces, și anume: decimarea elitelor, care a fost o politică continuă, coerentă, urmărită cu tenacitate de comuniști. Am ajuns la „Procesul Noica/Pillat”, cel mai mare proces politic cu intelectuali, care a adus 23 de oameni în

une, în principal. O astfel de carte înseamnă în primul rînd rigoare, argument, probă, plus că trebuie să și construiești materia, așa încît să se citească bine, să producă catharsis. Foarte mulți scriu astfel de cărți, de documente în care îngrămădesc tot felul de lucruri pe care le descoperă, fără o coloană vertebrală, o articulație, un concept.

Cum ați ținut măsura între detaliu și ansamblu?

Foarte greu. A fost o luptă pe fiecare pagină. Ceea ce apare în carte nu este nici 10% din materialul pe care l-am adunat. De altfel, am mai spus și cred în asta: o carte nu se scrie la scriere; o carte se scrie la „rescrieri”. E ca munca unui bijutier care pune piatra în montură. Uneori, detaliul este extraordinar, dar trebuie să renunți la el pentru că este colateral cu construcția.

Cred că, după '89, tehnica romancierului s-a schimbat radical și se va schimba radical, pentru că era o tehnică improvizată, în complicitate cu cenzura. Genul non-fiction este în mare deficit în România. Normal ar fi să recuperăm acest spațiu. Asta explică, într-un fel, deprecierea romanului după '89, care mie mi se pare naturală. Oamenii simt nevoia de concretețe, de fapte.

În carte apar destul de mulți oameni care încă mai trăiesc. Ce reacție au avut, pentru că sînt chestiuni extrem de delicate pe care le ridică non-ficțiunea?

Teama mea a fost că, odată apărută cartea, toți martorii mei — și sînt mulți care n-au intrat în calcul — vor avea ceva să-mi reproșeze. Pentru că mergi în casa cuiva, îi pui niște întrebări, și documentul spune altfel, sau alt martor spune altceva. Martorul ți-a făcut o confesiune și vrea să fie partizan cu el. Am încercat să colaborez cît mai strîns cu martorii, să le dau să citească, să le spun și alte lucruri — chiar în discuții, dialogînd cu ei. Le-am spus și cealaltă versiune. În momentul în care mi-am făcut o imagine asupra a ceea ce s-a întîmplat, am scris așa cum e, riscînd să-i supăr pe unii dintre cei care mi-au spus niște lucruri. Efortul meu a fost să surprind omeneșul. Am vrut să descriu părțile anatomice și finalmente să dau și fiziologia — cum funcționează, cum s-a întîmplat asta. Știi că se spune „comunismul”, „ocupația sovietică”. Dar eu am vrut să depistez rolul personal al fiecăruia în această dramă, ca într-un basorelief în care fiecare este acolo.

Oamenii sînt victime, în perioada asta?

Întrebarea este dificilă. Riscul cărții a fost de a face un fel de maniheism — personajele negative să devină pozitive și cele pozitive, negative. Sigur că nu poți face, niciodată, dintr-o victimă, un călău. Asta nu poate să o facă nimeni fără să fie un ticălos. Dar efortul meu a fost să arăt concretul, detaliul, omeneșul. Un om care intră într-o închisoare nu este un robot, nu este un număr matricol, ci o persoană cu o istorie, un temperament, cu o doză mai mare sau mai mică de curaj, mai tînăr sau mai bătrîn — ceea ce contează ca rezistență fizică, pentru că poate să dea de un brutal care îl bate din prima seară sau poate să aibă de a face cu un diplomat care îl șantajează, face presiuni, îl amenință.

Pe de altă parte, cum se adaptează un om care a făcut 7-8 ani de închisoare — unde a fost bătut, umilit, îngenunchiat — la libertate cînd iese din închisoare? Cum s-au adaptat la presiunile anchetei și ale procesului oamenii care aveau familii, aveau un trecut? Unii au divorțat, alții nu; i-au lăsat nevestele; unii au devenit informatori, alții nu. Unii, deși au devenit informatori, n-au dat informații. Alții au dat și au devenit „ticăloși”.

Gestul uman m-a interesat. Să simți atmosfera, așa cum pui mîna pe o stofă.

Este și o carte despre limita omului?

Am vrut să arăt că răul, ca și binele, se manifestă în condiții concrete, că discursul moral general, despre bine și rău, n-are rost.

MARIANA CELAC

Cît de mare este corupția mică?

De câteva luni încoace, asist la încercările prin care trec domnul și doamna M. Sint doi oameni admirabili, amîndoi la pensie, trăiesc singuri în austeritate, au probleme de sănătate, iar acum, pe zloată și frig, ieșitul din casă îi pune în mare dificultate. Cu toate astea, în fiecare zi, doamna M. ia drumul Primăriei pentru a rezolva o problemă pe care nu ea, ci autoritățile au creat-o: situația apartamentului în care locuiește.

Drepturile familiei M. corespund literă cu literă prescripțiilor legii de retrocedare, de parcă legea fusese întocmită anume pentru cazul lor. Oamenii ordonați și punctuali, au făcut la timp formalitățile și au primit, în vara lui 1996, actele de proprietate, cu anele cuprinzînd toate încăperile apartamentului, bucată cu bucată, totul definitiv semnat de primarul general al Capitalei, Victor Ciorbea. S-au dus la fisc și au plătit impozitul pentru proprietatea recuperată după 40 de ani.

Dar iată că, în primăvara trecută, absolut din întîmplare, familia M. află că o parte din apartamentul lor, acum ocupat de un chirieș, a fost vîndută locatarului – după retrocedarea definitivă, semnată de primarul general – tot de către Primărie, împreună cu o bună bucată din spațiile comune ale blocului. Treaba durează deja de aproape un an de zile. În fiecare săptămînă îndreptarea lucrurilor se amînă, în fiecare zi se întîmplă cite ceva – fie se greșește adresa unei instituții, fie un document oficial se trimite altei instituții decît cea responsabilă, fie nu se găsește dosarul, fie lipsește un funcționar, și toată povestea începe de

la capăt: așteptări interminabile la uși închise, pe coridoare luminate ascetic, între oameni dezorientați și excedați, care schimbă la nesfîrșit păreri, își dau sfaturi și transmit ultimul zvon cu întîmplări ce seamănă între ele. Scaune nu sint, orele se respectă rar, totul rămîne la bunăvoința, sau mila, sau conștiința cuiva.

Înarmată cu copii după hîrtii, cu planuri și extrase din lege, cu o cronologie amănunțită a poveștii și lista oficială de camerele ce compun apartamentul retrocedat, m-am adresat unuia dintre primarii Capitalei, vechi coleg de institut de proiectare. Așa este, mi-a spus, cazul se înscrie perfect în lege, domnul și doamna M. au perfectă dreptate, vînzarea este manifest ilegală, eroarea – să zicem că este eroare și nu abuz grosolan – este evidentă. Dar, îmi spunea primarul, „erori” de felul acesta sint cu miile în București și îndreptarea lor durează pentru că trebuie să ia calea justiției. Lucru care s-a adevărit, pentru că de astă-vară și pînă acum au trecut șapte luni, iar cazul apartamentului familiei M. se află exact în același punct: cu o parte vîndută de instituția publică care l-a înapoiat proprietarilor săi.

Sint mii de cazuri de acest fel, fabricate numai din matrapazlicuri cu locuințe. Dacă adăugăm aici ce se întîmplă la serviciile de asistență socială, dacă ne gîndim și la felul cum se obțin aprobările pentru construcții, la *biznesurile* care vind cu acte în regulă carne stricată și brînză mucegăită într-o murdărie de nedescris, la felul cum se distribuie îngrijirea medicală cea mai banală, la examenele măslui-

te, la încurcăturile din dosare și la procedurile din sălile de judecată, numărul victimelor începe să se apropie de populația țării iar cifra călăilor devine de-a dreptul amenințătoare. Nu cred ca vreunul dintre noi să fi fost scutit de experiențe astringente la gemulețul registraturilor, de lipsa informațiilor, de raporturile încordate din birourile dezordonate cu angajații enervați ai instituțiilor publice. Spre deosebire de investitorii străini care, neobișnuiți cu purtatul de la Ana la Caiafa și cu aminatul de pe o zi pe alta, își fac bagajele și pleacă, anticipăm de fiecare dată grozăvia care ne așteaptă și încercăm, după resurse, să minimizăm stresul și pierderea de timp. Și așa se face că pentru orice fleac ne înarmăm cu zîmbete, cu flori, cu dulciuri, cu săpunele, cu parfumuri și împingem pe sub masă, cu mai multă sau mai puțină scîrbă, plicuri în care zoșesc niște amărîte de bancnote de zece mii.

În cazul domnului și doamnei M. – ca și în miile de cazuri identice cu al lor –, evident, nu o eroare umană este la mijloc, ci o patologie adînc înrădăcinată a raporturilor dintre societate și sistemul administrativ. Nu este vorba de marea corupție, în care cite un filantrop distribuie din rezerva comunității avantaje pentru ca un gangster să dea un tun de miliarde. Corupția cea mică lucrează cu totul altfel, dar cu o cifră de afaceri imensă. Și costuri „nonmateriale”, în daune sociale și omenești incalculabile. Corupția cea mică se interperne între cetățean și administrație, paralizază simțul civic, produce anestezia responsabilității și onoarei funcționarului și instituției publice și alimentează legenda – dacă mai este legendă – cum că la noi, ca la nime, asta e obiceiul pămîntului și oricum nu se poate face nimic atîta vreme cît leașa de la buget e mică, tentația mare, iar legea omenească, eternă.

Marea corupție mică este unul din obstacolele interne cele mai tenace în calea modernizării României. Funcționarea sistemului administrativ îmi

pare a fi una din urgențele dure ale vieții sociale (în rînd cu analfabetismul, tuberculoza, violența endemică, degradarea mediului urban, mîrdăria și poluarea) dar aparent nesocotită de guvernare. Justiția, poliția, garda financiară nu pot face mare lucru, mai ales că ramificațiile foarte lungi ale caracatițelor mici le traversează în lung și în lat. Lamento-ul cum că mentalitățile vechi persistă, că nu-i nimic de făcut, sau iluzia nefericită că lefuri mari și computere la tot pasul vor suprima fenomenul nu fac decît să înrăutățească lucrurile. Aici e caz de reformă în înțelesul direct al cuvîntului, iar reforma are nevoie de două lucruri: un proiect bine întocmit, care pornește de la un diagnostic lucid, pune la treabă imaginație și știință de construcție instituțională, spune nu numai *ce*, dar și *cum* trebuie făcută treaba; un organism executiv decis care să execute proiectul. E o treabă serioasă și soarta noastră comună va fi adjucecată de atotprezenta, solidara, indestructibilă corupție minoră. „Lumea-a-treiazarea” societății românești, aflată acum cam la jumătatea puțin glorioșului ei drum, aici se joacă.

Deocamdată vizez la ziua în care, venită la Primărie după un aviz, voi fi primit într-un birou curat și aerisit o fișă mică în care să mi se explice cum îmi cere legea să procedez și cui trebuie să mă adresez. Visez că într-o zi evidentele se vor ține în ordine, regulile vor fi egale pentru toată lumea, întîlnirile și audiențele se vor petrece la orele stabilite, hîrțile vor fi gata la timp, răspunsurile se vor da la data promisă, informațiile între servicii vor circula normal și procedurile nu vor putea fi schimbate de origine căruia nu-i place mutra mea. Mecanismul serviciilor publice poate merge și fără tehnologiile cele mai sofisticate și, în condiții de austeritate bugetară, el trebuie însă inteligent proiectat. Iar de ar și funcționa normal și la noi, coșmarul prin care trec doamna și domnul M., și care ne pîndește pe fiecare, ar fi foarte greu de imaginat.

Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu”

Între 13 și 15 ianuarie, s-au desfășurat la Ipotest și Botoșani mai multe manifestări culturale dedicate zilelor „Mihai Eminescu – 1998”. Pe 15 ianuarie, în sala mare a Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani s-a desfășurat un spectacol de gală cu participarea unor nume sonore ale scenei românești (Ion Caramitru, Valeria Seciu, Ovidiu Iuliu Moldovan, Victor Rebenjiuc, Olga Tudorache etc.) și a fost decernat Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” pe anul 1997. Premiul, în valoare de zece milioane lei, a fost cîștigat de poetul și eseistul Șt. Augustin Doinaș. Despre semnificația acestuia au vorbit Ion Caramitru, ministrul Culturii, și Laurențiu Ulici, președintele Uniunii Scriitorilor. Instituit în urmă cu 6 ani, el a fost cîștigat pînă acum de Mihai Ursachi (1991), Gellu Naum (1992), Cezar Baltag (1993), Petre Stoica (1994), Ileana Mălăncioiu (1995) și Ana Blandiana (1996). Juriul a fost format (pentru toate cele șapte ediții) din 5 personalități ale vieții culturale ale României: Mircea Martin și Laurențiu Ulici (București), Marian Papahagi (Cluj), Daniel Dimitriu (Iași), Cornel Ungureanu (Timișoara).

„În numai șapte ani s-a instaurat o

tradiție în legătură cu una dintre cele mai importante instituții pe care le are o cultură – și care este premiul literar” – a opinat Laurențiu Ulici, președintele Uniunii Scriitorilor, referindu-se la festivalul „Mihai Eminescu” și la premiul care îi poartă numele. Și cum poezii sint foarte mulți și foarte talentați („România are o școală de poeți cum puține sint în lume” – a apreciat Ion Caramitru), iar cîștigătorul nu poate fi decît unul singur, dificultatea alegerii a fost cît se poate de mare. Lista poezilor nominalizați demonstrează acest lucru: Gabriela Melinescu, Mircea Ivănescu St. Augustin Doinaș (cîștigătorul), Dan Laurențiu și Alexandru Lungu. Personalitatea cîștigătorului a fost omagiată de același Laurențiu Ulici, care nu a făcut economie de superlative: „De mai bine de 50 de ani Augustin Doinaș face parte din elita literară a României (...) este un mare poet din categoria tot mai restrînsă a poezilor cu vocația completitudinii (...) spirit renescentist, Augustin Doinaș este, la această oră, un poet complet”.

Consiliul Municipal al Municipiului Botoșani a acordat tuturor cîștigătorilor celor șapte ediții titlul de „Ce-

tățean de onoare al Municipiului Botoșani”.

Ministrul Culturii, Ion Caramitru, împreună cu Gelu Tofan, președintele TOFAN GRUP, au anunțat cu acest prilej constituirea „Fondului pentru restaurarea și conservarea manuscriselor eminesciene”. Fondul are deocamdată în cont 100 milioane lei (bani donați de președintele TOFAN GRUP) și este deschis și altor donații. Un studiu asupra stării de conservare a manuscriselor eminesciene a relevat că accesul la originale este imposibil datorită stării lor de degradare. De aceea, „ele trebuie supuse unui proces de conservare și restaurare efectuat cu tehnică modernă”, și-a motivat Gelu Tofan inițiativa. Obiectivul ultim este publicarea în ediție facsimilă a caietelor lui Eminescu. Valentin Coșereanu, directorul Muzeului „Mihai Eminescu” din Ipotest, s-a referit la starea manuscriselor eminesciene: „recondiționarea și copierea manuscriselor eminesciene (53 de caiete) a fost un mai vechi gînd al lui Constantin Noica, aproape o obsesie a sa. Noica era însăpîmintat că aceste manuscrise se pot pierde într-o catastrofă și că astfel ar putea pieri pentru totdeauna”. La

Ștefan Aug. Doinaș – laureatul Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” – 1997

același lucru s-a referit, în scurta sa intervenție, poeta Ileana Mălăncioiu, laureata de acum doi ani a Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu”: „sînt bucuroasă să văd că visul lui Constantin Noica se împlinește și că aud vorbe frumoase despre filozofia Noica, mai ales acum, cînd rezistența sa prin cultură” îi este pusă de unii la îndoială”.

IULIAN ANGHEL

VLADIMIR TISMĂNEANU

Isaiah Berlin sau acutul simț al realității

La începutul lunii noiembrie 1997, a încetat din viață, la vârsta de 88 de ani, Sir Isaiah Berlin, figură marcantă a istoriei ideilor, filosof, critic și istoric literar, moralist științelor și maestru al conversației intelectuale. Nu cred că exagerez în vreun fel, afirmând că Isaiah Berlin a fost, alături de Raymond Aron, cel mai important reprezentant al gândirii liberale în acest veac. Despărțirea de acest extraordinar spirit, adversar ireconciliabil al oricărei forme de tiranie, fie ea politică ori mentală, ne dă ocazia să meditam la soarta liberalismului politic în lumea de astăzi și asupra tensiunilor imanente proiectului Luminilor. Ultimul volum de eseuri al lui Isaiah Berlin, purtând semnificativul titlu *The Sense of Reality* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1997), cuprinde contribuții pe teme fundamentale pentru demersul acestui fascinant gânditor: filosofia și represiunea guvernamentală; marxismul și Interna-

ționala în secolul al XIX-lea; revoluția romantică și criza gândirii moderne; Immanuel Kant ca izvor mai puțin cunoscut al naționalismului; Rabin-drath Tagore și conștiința naționalității. Elogiul realității și refuzul speculațiilor nebulos-romantice, al abstracțiunilor utopice, sînt teme esențiale care definesc gândirea lui Berlin. Dedicată pianistului Alfred Brendel, de care a fost legat printr-o solidă prietenie, cartea este tipică pentru stilul lui Berlin: o elegantă a discursului dublată de o imensă, însă neostentativă erudiție, dar și o curiozitate pentru teritoriile mai puțin vizitate din lumea ideilor și un curaj al stabilirii asociațiilor pe care puțini filosofi contemporani îl dovedesc. Aceste caracteristici ale reflecției lui Isaiah Berlin sînt de altfel luminate și într-un frumos eseu scris de Alfred Brendel și apărut în grupajul dedicat de *New York Review of Books* celui recent dispărut.

Isaiah Berlin nu a creat un sistem

filosofic. Cu ani în urmă, într-un celebru eseu publicat în volumul *Russian Thinkers*, el propunea o distincție esențială pentru istoria ideilor: pornind de la o fabulă antică, el discernează între gânditorii din familia ariciului și cei din aceea a vulpii. Primii sînt obsedați de o idee grandioasă, cită vreme cei din a doua categorie acceptă să recunoască legitimitatea unor demersuri mai puțin ambițioase, pe mai multe direcții și planuri. Ariciul este cel care știe un lucru și din această poziție epistemică derurge un monism și chiar un absolutism radical. Vulpea știe mai multe lucruri și se încapăținează să le privească în complexitatea și relativitatea lor. Unii din criticii lui Berlin au văzut în identificarea gânditorului britanic cu orientarea vulpii, un sprijin pentru direcțiile relativizante din filosofia contemporană. Eu cred că este vorba mai degrabă de recunoașterea polimorfismului inevitabil al vieții sociale și spirituale, ca și de o atitudine deliberat reticentă în raport cu pretențiile omnisciente ale arhitecților de sisteme metafizice. Berlin a fost întotdeauna convins că omul este o ființă failibilă, că eroarea este înscrisă ca posibilitate în chiar natura actului gândirii și că iluzia societății perfecte este o capcană care trebuie cu grijă ocrotită.

Aș menționa printre contribuțiile de seamă ale lui Isaiah Berlin,

articolele sale pe tema naționalismului și a sentimentului național. Într-o vreme cînd nu puțini erau cei care scriseră necrologul ideologiilor și mișcărilor naționaliste, Berlin a insistat asupra resorturilor și sensurilor mai puțin vizibile ale căutării identității de grup. La fel de importante rămîn și scrierile sale despre libertate, și în primul rînd disjuncția între libertatea pozitivă și aceea negativă. Aceasta din urmă se referă la apărarea dreptului uman de a nu fi dominat de forțe exterioare, deci la șansa individului de a se sustrage condițiilor instituționale (stat, partid, națiune etc.). Aceste scrieri ale lui Berlin, apărute în românește la editura Humanitas, fac parte din cel mai prețios tezaur al gândirii neîncercetate a secolului nostru. Oferind un avertisment sobru la adresa oricărui proiect de inginerie socială, ele îl așază pe Berlin în compania celor mai influenți critici ai comunismului și fascismului.

Isaiah Berlin a fost un umanist enciclopedic, o prezență intelectuală de o imensă vivacitate. Stau mărturie în acest sens entuziasmul cu care a scris despre muzica lui Verdi, dar și despre Schubert și Schumann, superbe eseuri despre Vico, Herder, Joseph de Maistre (în care îl cita admirativ pe Cioran), ca și excepționalele studii despre *intelligentsia* rusă, despre populism, Herzen, Turgeniev, amintirile despre Anna Ahmatova (se pare că întîlnirea lor din 1945 a fost motivul furiei lui Jdanov, supremul culturalist stalinist, împotriva marii poete ruse).

Profesor adorat de studenții săi de la Oxford, Isaiah Berlin a lăsat în urmă o operă deschisă, o metodologie a îndoielii și, mai ales, o justificare profundă, credibilă și durabilă a parului pe libertatea ființei umane.

Washington, DC, 18 decembrie 1997

Sfera Politicii: anul V

Pe 15 decembrie, revista *Sfera Politicii* a sărbătorit apariția numărului 55, prima acordare de premii.

Sfera Politicii este desigur revista care s-a impus în domeniul publicațiilor cu caracter politologic. Ea a devenit bibliografie constantă a studenților de la diferitele facultăți de științe politice și una dintre rarele publicații unde se pot publica studii pe această temă. *Sfera Politicii* nu este o revistă propriu-zis profesională, în sensul că se acceptă lucrări nu foarte rigurose elaborate, capitolele sînt variate, nu se aplică regulile specifice unei publicații profesionale (sistem strict de elaborare a lucrărilor, de codificare a bibliografiei, folosirea a cel puțin trei referenți care se pronunță fără cunoașterea autorului

manuscrisului). Dar observația nu trebuie înțeleasă în sens negativ. Mulțimea relativ restrînsă a autorilor și nevoia unei reviste variate și incitantă, formatoare a unei categorii profesionale, explică și justifică relaxarea condițiilor standard (în beneficiul răspîndirii revistei).

Premiile oferite anul acesta de juriul format din: Stelian Tănase, Vladimir Tismăneanu, Dan Pavel, Dan Opreșcu, Călin Anastasiu constituie ele însele un calificativ promițător: Adrian Marino (premiul Opera Omnia), Sorin Antohi (pentru „Exercițiul distanței”), Adriana Babeți și Cornel Ungureanu (cea mai bună traducere – volumul *Europa Centrală: Nevroze, dileme, utopii*).

Mă simt obligat, în acest

context, la o mărturisire. Am fost, de-a lungul timpului, un critic al lui Stelian Tănase, redactorul-șef al *Sferei Politicii* și am făcut-o chiar în paginile revistei „22”. M-a determinat la această poziție manierele, după mine, puțin elegante ale scriitorului (i-am fost coleg, în diferite contexte) și tendința sa spre aventurism politic. Trecerea timpului m-a făcut să privesc mai puțin rigid figura indiscutabil pitorească a lui Stelian Tănase; să mă îndoiesc, din contră, de acest instinct al „patului lui Procust”, de care mă făceam culpabil față de o fire, în fond, de artist. Stelian Tănase este un spirit liberal, aparținînd, deci, unei categorii de care ducem o acută lipsă. Dar mai ales, evaluez

acum mai bine „împlinirile” sale, începînd cu lansarea revistei „22” și, apoi, iată, a revistei *Sfera Politicii*. Sînt reușite pentru care Stelian Tănase merită multă apreciere.

GABRIEL ANDREESCU

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12:

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa occidentală	80 \$	40 \$	20 \$
și Israel:	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

ANARHISMUL
George Crowder

ANTET
ANARHISMUL,
de George Crowder
• Libertatea limitată a celorlalți reprezintă libertatea mea infinită.

M. Bakunin
• Clasicii anarhismului explică lupta individului împotriva Statului.
• Un curs Oxford despre teoria anarhistă.
• O carte a pentru oamenii care înțeleg libertatea!

Pag. 264 Preț: 15.500 lei

Doresc să primesc această carte, cu plata ramburs, la adresa indicată mai jos:

Expedito:

Numele

Oraș (Localitate)

Strada nr.

Bl. Sc. Et. Ap.

Județ (sector) cod

Tel.

CARTE
POȘTALĂ

Post răspuns

Nu
timbrați

Destinatar:
Editura ANETET
O.P. 22 C.P. 285
Sector 1, București
Tel: 01-6175332

HUMANITAS
Cartea care dăruie

În colecția „Maeștrii spiritului”
a apărut

Kant
de ROGER SCRUTON

În curînd, în aceeași colecție

Freud
Raționalistii

Alte noutăți în librării

ALASDAIR MACINTYRE
Tratat de morală

Sir DAVID ROSS
Aristotel

S. DAMIAN

Provincia

Pornit să reconstituie destinul unei generații, căutând și antecedentele ei în documente și mărturiile ale istoriei, Livius Ciocărlie (*Viața în paranteză. Jurnal*) e obsedat de motivul rădăcinilor. Firește în maniera sa abruptă, eliptică descrisă, căci ne-am lămurit cu altă ocazie, autorul ocolește cronologia și repartiza tipologică precisă, amină fără termen concluziile sintetice (nici nu era obligat să le formuleze), preîntâmpinând bănuiala, pentru el de nesuportat, că ar avea de gând să întocmească o cronică a epocii. Ținta de observație rămâne neclintit propria sa ființă, nealiniată la serie, excentrică în raport cu norma. El e hotărât să lumineze firide și subsoluri, unghere la început nebăgate în seamă (unde se oprește pudic în acest foraj meticolos am sugerat altă dată: în fața porții spre propriile drame sentimentale, spre viața de familie). Știe însă, presimte că o parte din amestecul bizar, obiect de cercetare, care îi stă la dispoziție sub lupă și îi trezește și curiozitatea, ține de forțe mai adânci în alcătuirea sa psihică, indiferente la particularitățile individuale. Sint legături străvechi, de care a devenit conștient datorită apăsării lor, nu le poate însă rupe în întregime. E conectat cu mii de fire de un trecut tenace și obscur, cu toate că pe porțiuni s-a desprins stingher, abandonat, segment străin.

Privite din afară, sudate într-o construcție unică și coerentă, elementele de bază par totuși divergente. Percepe, întâi de toate, țaria cu care e pironit de un pământ, într-o colectivitate compactă, cristalizată cu mult înainte, care iubește nemîșcarea, curgerea înecat, angrenajul enorm asfixiant de reguli și superstitii. Banatul e prezent în el, măcar ca un factor de contrast pentru vlăstarul rebel, bîntuit de ispite ale frondei, receptate cu ochi răi de mediul incremenit în tipare de existență și comportament. Familia cu numeroase ramificații, mulțimea de uici, mătuși, ereditatea grea și difuză formează o lespede, anevioie de urnit, care îi dictează traiectoria. Oricît s-ar scutura de o tutelă, ceva se păstrează captiv, agățat în reflexe și deprinderi, într-un mod de reacție și de acomodare. Diaristul nu pregetă să scoatească prin mormanele de moloz ale memoriei deoarece cultul rațiunii, pe care îl propagă, îi interzice să lase în întuneric, absolute, zone tabu, scutite de descinderi și percheziții.

Dacă își propune să fie neînduplecat în despărțirea de o moștenire împovărată, negînd-o în principiile ei rigide și în efectele de paralizare a inițiativei și a aptitudinilor creative – autorul timișorean condece că, dincolo de demersul logic neiertător, nu rezistă nici dînsul la o vrajă nedefinită, inefabilă. Din aceste interferențe se naște ambivalența unor stări, echivocul în respingere și condamnare. N-are de ce să arate clemență față de presiunea exercitată, pînă la amenințări și teroare; de o lume claustrată, care nu admite ieșirea din rînd, protestul, nesupunerea, tentativa de a alege un alt itinerar. O judecă de aceea sever, în substanță, fără a putea nega că a cedat odinioară, în parte, unui farmec insolit. În încercarea de a limpezi natura senzației incalcitate de raportare, își dă seama că, pe acest

teren, pripeala, nerăbdarea, recuderea la un numitor comun sînt ineficace. De netăgăduit e persistența în el a unei nostalgii, care nu se evaporă, dorul după un frumos sortit vestejirii, dar pe care aducerea aminte l-a curățat de zgura uritului diurn și, astfel purificat, nu mai pare atît de păgubitor.

Privind înapoi

Lucrurile sînt chiar mult mai ambigue. În unele momente ezită să discearnă net între bine și rău. Cînd vrea să fie aspru cu sine, cu eșecurile, stîngăciile, imperfecțiunile de care s-a făcut vinovat pe toate planurile (cariera universitară, producția doctă de volume editate, îndatoririle de tată în familie), are la îndemină explicația comodă: la temelia erorilor sînt metehne tipic bănățene – conservatism, înecetinală, îndărătnicie a judecății, platitudine, detestul elementului original. Din această prismă nu se socoate exterior, neimplicat, detașat de o invaliditate mai largă: „Gîndirea mea e la fel de comună, de puțin subtilă, de solidă ca și lumea din care mă trag” (p. 24). Nu e necesar să fie avertizat, am reperat doza de teatralitate în asumarea ratărilor, acelele de autoînvinuire în care se complăce, cînd își toarnă găleata cu cenușă în cap, din dorința de a-și face rău cît mai des. Pot ușor corija exagerarea: nu este tocmai diaristul prototipul unei umile subordonări în fața mediului obtuz, gestul e jucat, simulat. El a părăsit orbita implacabilei mediocrități, aparține altei sfere, avinturile și rostogolirile sale sînt atipice pentru universul de baștină. Numai că abia de aci încolo își face loc o suspiciune, nu lipsită de perfidie: de ce în crizele de disperare, în ameteala vidului care se cascadează în prăbușiri și disoluții (jurnalul prezintă o sumedenie de dovezi în această privință) el nu se sfărîmă pur și simplu ca alți răzvrătiți? Și după avalanșe nu dispăre un tors vînjos, robust, rezistent care deține puterea să supraviețuiască și uneori să iasă biruitor. De unde țîșnește vitalitatea de animal de tracțiune care contravine cînteacului melancolic al destrămării? Oare nu își extrage resursele de subzistență din solul bănățean de care pretinde că s-a dezlipit pentru totdeauna?

Și mai departe. Oricum s-ar fi tăiat cordonul ombilical care îl atașă de o existență medie, calificată drept steapă, falimentară, o înrudire continuă să trezească ecouri. Pe retină s-au fixat imagini care îi vor procura mereu delicii ale contemplației, un peisaj abstras din contingent, înmărmurit în inchipuire sau visare. În desenul recompus predomină dimensiuni statice: tăcere, imobilism, repetiție, previzibilitate. După-amiază ultimele convoaie zărite de pe prispă: „Intram pe poartă, traversam curtea, ograda, grădina, de-a lungul șirurilor de porumb, cărarea bătorită în iarba arsă sub pâr, ferindu-mă de fructele strivite de viespi, săream gardul mic, treceam prin riu, intram în moară și stăteam mult timp, privind spre deal. Liniște, nu se auzea decît calul bătînd din copită în grajd și sunetul înfundat al tobei, departe, în sat” (p. 120). E inițierea într-un cos-

mos figurat parcă aprioric, evocat cu o poezie a desuetudinii care n-are nevoie de justificare. Alteori scrutează fotografiile vechi timișorene, populații eterogene reunite pe un teritoriu, ici-colo răsar cele dintii mijloace de locomotie care se împacă totuși cu iluzia de împietrire a vremii: „Primul tramvai electric în fața gării care a ars, o căruță așteptînd la barieră pe locul catedralei de azi, șvaboaiice traversînd viitorul bulevard, doamne în crinolînă în tramvaiul cu cai, domni cu joben, toți veseli și morți” (p. 121). De unde emană fiorul? Apoi, neașteptata declarație de recunoaștere: „Acolo e vîrsta mea mentală în anii douăzeci” (p. 121). Aspectul paradoxal al exclamației constă în faptul că se solidarizează cu o lume de dinainte de naștere, pe care așadar n-a cunoscut-o direct, ale cărei limbi nu le vorbește. „Ei erau veniturile”, precizează Livius Ciocărlie. Reține ciudătenia că e mesagerul unei ordini la care nu a avut acces efectiv și care i-a pătruns pe căi nebuloase în viscere.

În sens contrar față de această dependență survin factori de rupere și de neadaptare. În prealabil s-au produs, desigur, modificări în priveliște: „universul rural pierde mult din forța lui ancestrală, satele sînt acum simple repere pe cîte un traseu bine ordonat, în timp ce pe vremuri mulțimea satelor nelegate prin șosele forma un întreg hazard de lumi închise” (p. 42). Se adaugă, după aceea, pendularea generației sale între rustic și urban, suspendată între extreme. A consenat în deceniile trecute mai multe tentative de eschivare de la ursita comună, foști colegi, prieteni, dascăli, moșiți de o șansă de evadare. Cit despre el, poate fi cazul său înglobat în statistica inadaptilor? Și peste toate întrebarea care a ajuns să-l agazeze: în ce măsură e părtaș la dilema generației? A rămas intrucivă un bănățean? Iar trage o linie, pe cale să efectueze un bilanț. Ce derivă poate în făptura sa din psihologia colectivă a provinciei este un soi de temeinicie în efort, o execuție harnică și o discreție a purtării. Cu dezinvolura în mișcări și în gîndire nu se prea pot lăuda nici dînsul, nici ceilalți. Alte caracteristici s-au șters. Nu seamănă, sare în ochi că e altfel ca bănățeanul activ, ce are încredere în sine: „El calcă gospodărește prin lume și pune deoparte ce-i al lui”. Se posedă și pe sine: eu «mi-s» deci «mi sînt». Și cum obiectul posedat e inert, bănățeanul n-are interioritate. Cavitatea din înăuntru, hăul, îi lipsește” (p. 175). Cu tot arsenalul util în înfăptuirea strategiei succesului, voinicul capotează în haosul vieții care derutează, încheie ciclul deseori mofluz.

Mîndru și umilit

Martor distanțat, diaristul nu se mai găsește pe sine în albumul de instantanee. E degajarea rivnită, își îngăduie să discute rece, secționînd în categorii și compartimentări. Fotografii animate: tați și bunici, oameni aspri și posaci. După decenii scurse tinerele frumuseți țărănești la optsprezece ani, puternice și fine. „E încă subțire bunica gravă acum cu privirea îndreptată spre ce? Spre cine? Spre golul în care de mult a intrat. Între timp, către sfîrșitul anilor patruzeci, se făcuse greoaie, placidă” (p. 214). Nici o participare, nici măcar compătimitare, nimic nu tulbură disecția săvîrșită de scriitor. Neîndurător este schițat și profilul bărbatului tînar jovial, vesel la petreceri, pe un fond de nemulțumire care la bătrînețe acoperă tot. Acrit de înfrîngeri, bombăne nesatisfăcut, revendicativ. „E ca și tata, dintre desrădăcinații care, fără religie și cultură, decît convenționale, n-au avut, ca să-și înmoaie instrînarea, decît sentimentul datoriei. N-a fost destul” (p. 242).

Cine comentează ratarea? Tocmai un refractar care a escamotat directă înfruntare. După primele zvircoliri s-a furisat, a ales separarea. „Eram un în afară înăuntru” (p. 121). În cazul lui conta și coeficientul culturii. În stratificarea greoaie, întîrziată, neslefuită (surprinsă din altă perspectivă și într-o carte anterioară: *Burghtheater provincial*), ocupația intelectuală era la început privită de sus, cu o suspiciune arhaică față de alte structuri. Nu-i simțeau lipsa, nu erau complexați. Nici în prezent, după dislocări de moravuri și mentalități, cultura nu a prins total cheag. Treptele intelectuale au urcat abia la avocați, doctori. „Noi, acum, am intrat în literatură și sîntem cultivați, dar spiritul nostru încă nu s-a irigat” (p. 167). Îl roade circumstanța că nu s-a putut împotrivi deschis. Nu doar prudentă, dar și o rușine confuză îi stînjeneau propulsarea în arenă. Revine la legătura păcătoasă, ca un blestem, complicitatea, prilej de autodifamare: „N-am în comun, pare-se, decît mintea simplă și regula pe care și eu o respect. Altfel nu prea vîd. Poate mai mult mă fascinează Banatul decît îl reprezintă. Sînt logodnica neștiută a Banatului, îi rămîn credincios (credincioasă). Fată bătrînă, cum ziceam” (p. 175). E mîndru și umilit simultan de o afinitate, pe care nu o poate nega cu totul, dar nici desprinde din bizară încrengătură, care compune ființa sa de diarist.

POLIROM

NOUTĂȚI

Ștefan Afloroaei Cum este posibilă filosofia în estul Europei

În pregătire:

Vladimir Jankélévitch
Iertarea

Jean Delumeau

Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident (sec. XIII-XVIII)

Comenzi la CP 266, 6600, Iași
Tel. & Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.ccis.ro

Circumstanțe

Sincer vorbind, de unul singur nu m-aș fi apropiat vreodată de cartea preotului Ion Buga. Pe de-o parte cred că, peste tot în lume, gândirea religioasă s-a consumat demult, dacă nu la Pascal, în orice caz odată cu Nietzsche și Dostoievski, astfel încât originalitatea nu mai e de căutat decât în intensitatea trăirilor și în expresivitatea lor literară. Pe de altă parte, excesul grotesc de gestulație păgubos-patriotardă, de prostie grandioasă și vanitoasă, chiolhan etern și arghirofilie industriosoasă prin care mare parte din preoția de la noi înțelege să „apere identitatea neamului”, nu poate nicicum să-ți dea, în context, speranța unor lecturi de substanță și bunăcredință. Nu vreau să păcătuesc prin generalizare: știu că avem destule minți adevărate în Biserica, numai că ele sînt, prin forța lucrurilor, prea copleșite de misiile politice și eforturi antisectare pentru a-și mai găsi vreme pentru reflecția savant-artistă și pentru polemica serioasă în tipare doxologice. (De fapt, de la conflictul Blaga-Stăniloae, nimic substanțial nu a răvășit domeniul.)

Așa încît, dacă jurnalul de idei al preotului Ion Buga nu ar fi fost strălucit de laude din trei direcții opuse și complementare, nu aș fi ajuns să-l citesc. Exaltarea spiritualistă, sinceră și riscantă (Dan Stanca), răceala diplomatică (Ștefan Aug. Doinaș) și bizareria șocant-sincretică (Vasile Andru) conșună în privința *Ierarhiilor* lui Ion Buga. În „cuvîntul înainte”, Dan Stanca recunoaște, cu dreptate, că „nu cunoaște pe altcineva care, în interiorul Bisericii, să scrie așa cum scrie el” și îi îmbrăie la lectură pe cei care „fie s-au îndepărtat de religie considerînd-o ineficientă, fie o intelectualizează prea mult și o transformă într-un fel de parcelă a culturii, unde își inchipuie că pot face tot felul de înșămînțări și hibridări speculative”.

Iar pe coperta a patra, cuvintele lui Ștefan Aug. Doinaș („textul are nerv intelectual, sprinteneală în idei, bătaie lungă spre o mulțime de probleme ale actualității moderne”) și Vasile Andru („Tăria acestei cărți este logosul, stilul. Deși nu-l tălmăcește deloc pe filosoful Tuțea, părintele Ion Buga suportă comparații cu franchețea și paradoxurile acestuia”) îi fac lectorului sceptic o infuzie de optimism și bună curiozitate.

Melancolie cu piper

Editura (prost obicei) nu ne dă fișa autorului, însă cartea dezvăluie îndejuns de multe date biografice. Ion Buga are 48 de ani, s-a născut undeva

DAN C. MIHĂILESCU

„Pîndarul metafizic“

Pr. Ion Buga, *IERARHIILE FIINȚEI* (Caiete teologice I), Editura Sf. Gheorghe Vechi, 214 pp.

la munte (pare ardolean), a fost „cîndva ghid de vinătate” și a fost „hărțuit de fosta securitate încă din fragedă tinerețe”, declarînd că a rămas „neîmplicat în plasa parșivului păianjen”. A studiat doi ani în Grecia, a fost împătimit de stilul lui Cioran („I-am iubit cîndva mai mult chiar decît pe Dostoievski sau Papini. Marea catastrofă a apărut odată cu traducerea lui în limba maternă. Scos din franceză apare ca un stirv de cal”, „În ceea ce privește stilul de gîndire, îi datoroz totul”; „Moartea lui Emil Cioran marchează sfîrșitul secolului XX așa cum dispariția lui Nietzsche punează capăt secolului XIX”) și nu are „din punct de vedere politic nici o nădejde”.

Cel despre care aflăm că a mai publicat o *Teologie a enclavelor* declară că a trecut cu bine de adolescența ispitită a sfințeniei („La un moment dat, încercam să-mi propun să ajung sfinț. În clipa următoare am zîmbit cu toată înțelepciunea dezolării, fiindcă sfințenia nu este o performanță, ci o stare naturală”) ca și de anualele „cure de Dostoievski” de la 20-30 de ani. I venea mereu pe părintele Sofian („o stîncă de marmoră albă peste care Dumnezeu a vărsat o cupă enormă plină de har”), adoră iarna („o iubire sadică pentru fragilul trup de copil reumatic, dar necesară ca orice iubire oarbă”) și îl citește nesățios pe Tuțea („Memoria și cuprinderea lui par ca un blestem”). Îl numește pe Florin Mihăescu „ultim aristocrat al spiritului românesc autentic și de demult” și îl cunoaște de douăzeci de ani pe Teodor Bacovsky („bărbat frumos și monolitic”) a cărui carte, *Risul patriarhilor*, i s-a părut o „carte mare, echilibrată de un cuvînt înainte al lui Pleșu — alt vîrf al lucidității, care-și vinde hilaritatea ca pe unăniu îmbogățit”.

În fine, cea mai importantă notație „autoreferențială” a părintelui Buga mi s-a părut cea de la 27 apr. 1991: „Mă simt din ce în ce mai strimțorât de lucrurile din jur; o ruptură ce pare să avanseze spre conflict între mine și lume se generalizează și se accentuează.

ză. E ceva incomod în ființa mea, ceva insuficient, o acuză neconcentrată dinăuntru și dinafară. Această lipsă de bucurie ca stare permanentă, pe lângă aceea că mă fereste de pericolul nepăsării, ar putea să mă împingă mult prea departe, poate chiar la mizantropie, ceea ce ar însemna o arvună infernală de netăgăduit”.

Ton sincer și curat, de neîntîlnit, cum spune și prefațatorul, în contextul respectiv de la noi. Ion Buga este omul neliniștii chibzuite, al frămîntării bine rînduite. Are destule puseuri de insurgentă doctrinară, ghidușii, cu cornițe vătuite și chiar impulsuri eretice (la modul estetic) însă orice elan ludic ce riscă să pară evaziune iconoclastă este numădeit supus cenzurii. Ortodox pină în măduva lucrurilor, în el freamătă, totuși, ceva din cea bună păgînită a vechilor greci, a jubilației întru duh și blinde eresuri, a încredutării solare în cadre moralizatoare invariabil supuse cultului firescului. Omul i-ar fi plăcut, cred, lui Lucian Blaga, chit că vorbește la tot pasul „pe limba” lui Cioran.

Așa se face că, dacă în pagina lui Ion Buga tulburarea se face cu înțelepciune, îndoilei nu prea există, iar înclinația spre mizantropie (atît de obiectiv motivată, din păcate) este mereu corectată de seninătatea meditativă, nu e mai puțin adevărat că piperul notației dă aromă vitală unei compoziții amenințate, teoretic, de insipid, didacticism plicticos, ori redundanță astenică.

Cornițe joviale și stupori amicale

Cultivarea firescului, așadar. Cît de reconfortant sună, sub peniță teologală, o convingere precum aceasta: „a avut Hristos umor sau nu? În mod cert, tragic nu a fost niciodată, iar simțul umorului l-a avut din plin fiindcă, deși merita foarte, nu i-a plăcut să fie laudat de nimeni” (v. pe larg, p. 187). Dar mai ales aceasta: „Prea adesea uităm că trupul este cel mai apropiat prieten al nostru, într-un fel copilul nostru, de care trebuie să îngrijim mereu. A te preocupa de mintuirea sufletului fără să te gîndești spontan și simultan la mîntuirea trupului mi se pare un egoism feroce, stupid și de o perversitate înfricoșătoare. S-ar cădea a se face, grabnic și complet, o istorie a trupului, fiindcă în toată istoria mare el nu se vede nicăieri; și nu-i drept”.

Sincerități dezarmante, de genul: „... dacă am reușit oarecum să-l dau afară de demon din carnea mea — din minte nu se lasă dus nicicum”. Sau: „Dar va fi existat oare vreă situație în care plictiseala să se transmutesc în rugăciune?”. Sau: „Am auzit sau chiar am înțilit aței (cel puțin declarativ) foarte oameni, fapt ce pune în mare încredutură cugetarea umană”.

Frumuseți ironice, rostite cu ludică tandrețe, precum: „Oare dracul, pe măsură ce îmbătrînește, nu se mai înțelepțește și el? Se pare că undeva, în Pateric, un avva face propunerea de pace demonului care-l luptase din tinerețe, pe motivul că îmbătrîniseră împreună. S-ar putea ca, în afara omului, demonul să nu fie supus peri-

sabilității fizice, dar, în om stînd, si-gur se uzează”.

Iată doar cîteva cornițe joviale, ca să le spun așa, notații picante și, în orice caz, de neînchiptuit în lumea burdănoasă a categoriei Simeon Tatu.

În prefață, Dan Stanca vorbește despre „deplina sinceritate” a autorului. Așa este, cu mențiunea că este o calitate ce devine iute defect atunci cînd se etalează în absența cenzurii stilistice. Așa este cazul unor formule precum: „Sartre ne-a adus infernalita, Beckett și Ionesco, absurditișmul”; al unor banalități de tot evitabile („era o vreme cînd prin vitrine nu erau mai de nici unele și eram săraci. Astăzi magazinele gem de bunătăți iar noi sîntem foarte săraci” sau: „fără un pic de umor, românul nu se poate mintui; seriozitatea excesivă îl ucide irevocabil”); al unor asociații neavenite („Cioran va rămîne obsesia majoră pentru români așa cum sînt evreii pentru lume”), ori al unor platitudini „aforistice” hohotoitoare, de genul: „Visul oricărui filozof: să poată să-și spună lui Platon într-o zi: — No, servus, colega!”.

Dar, dincolo de semnalarea acestor stupori amicale, cartea lui Ion Buga conține zone de cert interes.

Scene, idei, provocări

Da că e de îngăduit oarecum (ca inerent) coeficientul de pleoacare (pe domo „nu încape nici o inđoiială cã viitorul mare aparține creștinismului”), „a salva creștinătatea înseamnă a salva lumea”) chiar și cînd — impetuoz — frizează intoleranța („numai ortodoxia o văd capabilă să supraviețuiască și naționalismului, și ateismului romano-catolic-protestant, și vetustelor religii care deja miros puternic a mușgai mitologic”), în schimb părintele Buga devine inadmisibil cînd oftează după... după ce credeți? Un războiș din cele zdravene, care să regenereze, nu-i așa, energiile vitale: „este atît de urită pacea acestui secol, e scriboasă pur și simplu, încît nu mă miră nostalgia unora după vremea războiului, mult mai glorios și mai sănătos. Asta nu-i pace — e boală curată”.

Tot așa, dacă iubirea de românism este, firește, laudabilă („ar fi o mare ratare să pleci pe alte colaturi spirituale și să nu rămii aici să mintuiești cel mai frumos popor din lume. Cred că nu-i popor mai ușor de mîntuit ca cel ortodox și românesc. Sau de pierdut”), nu același lucru se poate spune despre crîncenul reducționism din convingeri precum aceasta: „cu ce-s mai buni francezii degenerați și incolori, sau englezii care se ma' sprîjină doar pe cite un prim-ministru de fier, sau italienii care au noroc cu mafia, că altfel i-ar fi uitat lumea demult, etc.”.

În orice caz, sînt de preferat autorul teoriei despre inexistențialism (pp. 98-99) — „o altă necredință se naște acum, monstruoasă: omul nu mai crede în el însuși, e singur și gol de sine; nu-l mai interesează nici binele, nici răul, este încercuit de abis” — ludicil subtil care observă că, în zilele noastre, nici dracul nu mai este ce-a fost o-dinioară („a devenit, vorba lui Ivan Karamazov, un diavol prost; fiecare generație își are demonii pe care îi merită”) și, în special, mărturiile duhovnicului Buga (pp. 9, 46, 64, 158 ș.u.). Sînt memorabile scenele duhovnicești și cred că sociopsihologii ar avea de cîștigat dint-un dialog cu părintele. Mă gîndesc la soția care-și închina soțul în somn, la frumusețea copilului care declară că l-a visat pe diavol „în genunchi, dar nu se ruga”, dar mai cu seamă la soția care și-a amutat spovedania păcatelor soțului.

Ce să-i dorim „pîndarului metafizic”, cum singur se definește? Urmînd versul arghezian („și te pîndesc în somn ca pe vinat! să văd: ești șoimul meu cel căutat”), îi dorim să-și aflu Vinatul, dar să înțeleagă și plăcerea Braconierilor. Că, oricum, a lor e împărăția...

INSTITUTUL EUROPEAN
Colecția DICȚIONAR

Stelian Dumitrăcel
Expresii românești
Biografii - motivații

În cele 240 de „biografii” din dicționarul de față sînt prezentate expresii idiomatice care reflectă mentalul primar autohton cu privire la:

- orientarea în spațiu și perceperea timpului
- ocupațiile primordiale
- practici magice și credințe religioase
- vechile obiceiuri familiale
- dreptul cutumiar
- confruntarea cu alte etnii și civilizații

Într-o abordare din perspectiva antropologiei culturale.

316 pag
ISBN 973-586-061-9

În aceeași colecție vor apărea:
• Sorin Părvu, *Science Fiction and Fantasy* • Mircea Florin Tudor, *Horror*

Îași • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e-mail: rtvnova@mail.cccis.ro • http://www.nordest.ro/home.htm

NICOLAE FILIPESCU

Ungaria iese din mocirla tranziției

În 1997, economia Ungariei a crescut cu 4%. Salariul mediu este de 270 dolari pe lună, de 3 ori mai mare decât în România. Investitorii străini continuă să participe la dezvoltarea economică a țării, care se pregătește să intre în NATO și în Comunitatea Europeană. La începutul lui 1998, majoritatea populației se arată optimistă și își exprimă încrederea în conducătorii politici ai țării. Se pare că Ungaria a reușit să iasă din mocirla tranziției.

În vecinătatea României, numai Polonia și Ungaria au reușit să ia măsurile strict necesare pentru traversarea tranziției, astfel încât, deși mai au probleme mari de rezolvat, se pare că au intrat pe făgașul creșterii economice susținute. Cehia s-a împotmolit. România, Moldova, Bulgaria și Slovacia continuă să se zvircilească în marmasul tranziției indefinite. Nu există nici un motiv să credem că Ungaria sau Polonia au „situații speciale” sau sint mai „favorite” decât, de exemplu, Cehia. Evoluția diferită și rezultatele „tranziției” în cele trei țări de la Vișegrad sint foarte instructive pentru celelalte țări „foste-socialiste” din Europa.

Polonia

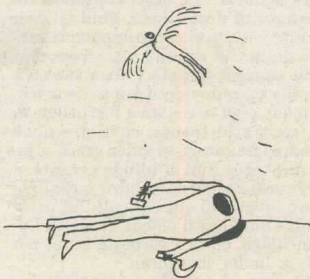
Polonia a fost singura țară care a aplicat rapid reformele economice necesare funcționării economiei de piață, prin adoptarea „terapii de șoc” în 1990. Guvernul polonez a inițiat un program intens de privatizare transparentă și rapidă, a eliminat subvențiile, a restrâns cheltuielile statului, a impus austeritate în beneficii și asistență socială, a redus substanțial birocrația guvernamentală, și a vegheat la restructurarea economiei spre un sistem bazat pe concurență reală care tinde să elimine salarii inutile și managerii incompetenți sau corupți.

După o perioadă inițială foarte dificilă, terapia de șoc a dat rezultate benefice. În ultimii cinci ani, economia poloneză a crescut cu peste 5% pe an.

În 1997, creșterea a fost de 6%. Deși mai are de rezolvat probleme dificile rămase din sistemul trecut, Polonia a fost prima care a ieșit din tranziție. Deoarece a câștigat încrederea populației, guvernul știe clar ce trebuie să facă în continuare și pare decis să continue reformele necesare.

Cehia

După 1990, Cehia a avut inițial o perioadă de înflorire economică, datorită influxului generos de fonduri din investiții străine și turism. Guvernul cehi s-a convins singuri că ei au găsit o cale de tranziție „de catifea”. Adică fără șomaj, inflație și măsuri

severe de austeritate. În 1997, modelul ceh s-a dovedit a fi fals. Fără reformele necesare, dezvoltarea economică s-a împotmolit. Anul trecut, investitorii străini de portofoliu au plecat și au promis că nu se vor întoarce.

Primul-ministru Vaclav Klaus, arhitectul „programului de reformă” din Cehia, a fost forțat să demisioneze luna trecută, pe motiv de scandal financiar și aroganță. Este clar că liderii cehi au crezut în propriile teorii ale „tranziției de catifea”, pînă cînd castelul de cărți de joc s-a prăbușit. În 1998, noul guvern de tehnocrați condus de Josef Tosovski va încerca să adopte un program strict de austeritate și reformă reală.

Ungaria

Imediat după 1989, ca și Republica Cehă, Ungaria s-a bucurat de un influx inițial masiv de capital străin care a produs o stare euforică. În loc să ia măsurile necesare pentru redresarea economică reală, guvernul unguri au relaxat reforma și au început să viseze, ca cehii, la o nouă cale, mai puțin dură, de creștere economică susținută.

În 1994, liderii unguri dezbăteau posibilitățile renunțării la reformele severe, considerate de experți ca esențiale pentru funcționarea eficientă a pieței libere. Datoriile externe mari, creșterea nerealistă a salariilor, birocrația și aminarea restructurării întreprinderilor au diminuat capacitatea economiei ungare de a concura pe piața internațională. Exportul și creșterea economică au devenit anemice.

Observind cu mare atenție evoluția economică din țările vecine, guvernul ungar a inițiat o reevaluare realistă a situației economice în 1995. Economistul ungar László Lengyel a descris această reevaluare în felul următor: „*Noi știam din 1990 ce trebuia să facem. Conducătorii cehi începuseră să creadă în propriile lor baliverne despre tranziția «de catifea».* Noi știam însă că ne păcălim singuri în amînarea reformelor”.

În 1995, sub conducerea ministrului de Finanțe Lajos Bokros, guvernul ungar a impus un program real care implica reforma de austeritate. Cheltuielile statului și salariile au fost reduse. În universități au fost introduse taxe școlare. Scutirile de impozite pentru copii au fost eliminate. Alte programe guvernamentale de mare popularitate au fost tăiate. Moneda națională, forintul, a fost reevaluată. Privatizarea a devenit mai transparentă. Ministerele au început să caute activ investitori străini, interesați să cumpere întreprinderi ungare care ar putea exporta, pentru a reduce balanța defavorabilă de plăți cu exteriorul.

Bokros, al cărui nume a fost asociat cu programul de austeritate, devine cel mai denigrat membru al guvernului ungar. El a fost sacrificat pe altarul nepopularității măsurilor dureroase de diminuare a „statului-doi-că”. Acum este director la Banca Mondială. Dar Bokros și economiștii din

echipa lui au reușit să schimbe mentalitatea ungarilor. Reformele drastice din 1995 au spulberat iluziile cetățenilor că guvernul poate asigura venituri și beneficii sociale care nu corespund productivității.

Roadele reformelor din 1995 s-au văzut în următorii doi ani. În 1997, economia Ungariei a crescut cu 4%. Exporturile și investițiile străine au luat avînt. Compania Sony a deschis o fabrică de televizoare și videocasetofoane în Godollo, lângă Budapesta. Fabrica are 600 de angajați. Avon, producător de produse cosmetice, are 200 de salariați, în aceeași localitate. United Technologies Corporation, o firmă americană de componente electronice pentru automobile, și-a dublat capacitatea în 1997. Cu peste 1000 de salariați, United Technologies Corporation este cea mai mare întreprindere din Godollo și plătește cam un sfert din impozitele colectate de administrația localității. Lockheed Aircraft și alte companii active în producție de tehnologie de apărare au inițiat planuri de investiții în Ungaria, mai ales în legătură cu satisfacerea dotării armatelor din țările care vor deveni noi membri NATO. Industria de cosmetice ungară exportă produse ca parfumuri, deodoranți, creme de ras și detergenți în Germania, Polonia, Slovacia, Arabia Saudită și alte țări din regiunea Golfului.

György Surany, președintele Băncii Naționale a Ungariei a caracterizat perioada de după 1995 în felul următor: „*Țara a intrat într-o perioadă nouă în care scopul activității economice nu mai este acela de a menține stabilitatea, ci acela de a avea o creștere economică susținută care are beneficii reale pentru întreaga populație ungară.*”

Washington, 4 ianuarie 1998

Ajutoare pentru minoritatea germană

Ministerul Federal de Interne comunică faptul că în lunile octombrie și noiembrie ale anului 1997 au fost aprobate ajutoare pentru minoritatea germană din România în valoare totală de peste 400.000 mărci germane. Este vorba de ajutoare în domeniul sănătății și al îngrijirii bătrînilor, precum și ajutoare pentru diferite forumuri și fundații.

GDS Comunicat GDS

În legătură cu desfășurarea anchetelor privind evenimentele din decembrie 1989

Societatea civilă românească constată cu îngrijorare că, la opt ani după evenimentele din decembrie 1989, continuă să se manifeste forțe politice care se împotrivesc cu înverșunare eforturilor justiției de stabilire a adevărului despre Revoluție.

Acțiunea de intimidare vădită a anchetelor despre Revoluție a început prin ordinul circular al Marelui Stat Major nr. 522/1997, prin care se interzice tuturor militarilor și civililor din armată de a se prezenta la parchet sau la instanță pentru a da declarații în legătură cu evenimentele din decembrie 1989. Acest ordin intră în contradicție flagrantă cu Constituția României, constituind un afront adus funcționării normale a justiției.

Tot o acțiune de intimidare a funcționării normale a justiției a fost convocarea d-lui general magistrat Dan Voinea, șeful parchetelor militare, în fața Comisiei pentru apărare a Senatului, în legătură cu investigațiile făcute asupra dosarelor Revoluției. Conform prevederilor Codului de Procedură Penală, investigarea infracțiunilor de omor și tentativă de omor care s-au înregistrat în perioada decembrie 1989-ianuarie 1990 intră în competența procuro-

rului și, conform legii, nici o persoană sau instituție nu poate interveni în desfășurarea anchetei.

Într-o conferință de presă recentă, d-l general magistrat Dan Voinea a declarat că d-l Ion Iliescu va fi chemat în fața parchetului în calitate de martor și, dacă va fi cazul, în calitate de făptuitor. În urma acestei declarații perfect justificate, conducerea PDSR a cerut printr-un comunicat ca, atât procurorul general, cât și șeful parchetelor militare să își dea demisia, acuzîndu-i că ar fi instrumente ale primului-ministru Victor Ciorbea și ale președintelui Emil Constantinescu.

Calomniind magistrați care își fac datoria, în spiritul respectului față de lege și de principiile statului de drept, încercînd să consacre impunitatea d-lui Ion Iliescu, considerînd inadmisibilă în principiu implicarea acestuia într-o viitoare anchetă, conducerea PDSR se opune înlăturării justiției, se face vinovată de sfidarea legii și a principiilor Constituției.

Societatea civilă românească deplînge aceste acțiuni de intimidare a magistraților și își exprimă sprijinul și simpatia față de cei care, prin eforturile lor, contribuie la consolidarea statului de drept.

Din partea Grupului pentru Dialog Social,

Radu Filipescu, președintele CA
H.-R. Patapievici, director de programe

15 ianuarie 1998

Redactor-șef: **GABRIELA ADAMEȘTEANU**
Redactor-șef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**

Redactori: **IULIAN ANGHIEL** (șef secție social-politic),
IOANA IERONIM, AURELIAN CRĂCIUN,
MIHAELA CRĂCIUN;
Grăfician: **DAN PERJOVSCHI;** Contabil șef:
ALINA CORBU; Șef serviciu marketing-distribuție:
MIRCEA VLAD IONESCU; Asistent marketing-publicitate:
MIHAELA CUCU; Secretariat: **MARA ȘTEFAN**

Diffuzare, abonamente: **Constantin Satalia,**
Alexandru Petrea; Operator calculator: **Lidia**
Cristescu; Corectură: **Rodica Toader;**
Casierie, abonamente: **Mihaela Antonescu.**

Rubrici: **SERBAN ORESCU, H.-R. PATAPIEVICI,**
ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU,
DAN PAVEL, RADU CALIN CRISTEA,
CRISTIAN PREDĂ (comentarii politice),
N. RADULESCU DOBROGEA (ecologie),
MARIANA CELAC (viață urbană),
DAN C. MIHĂILESCU (cronica literară),
MAGDA CĂRNEȘ (cultură),
IRINA COROIU (cronica de teatru).

Consiliul consultativ „22”: **MONICA IOVINEȘCU,**
MIRCEA BERUNCA, MIHAI SOBĂ, SERBAN
PĂPĂCOSTEA, SORIN ALEXANDRESCU,
MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEL,
VLADIMIR IISĂNEANU, GABRIEL ANDRESCU,
SORIN ANTOHIL, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit în FRB, Tehnoredactura computerizată „22”.
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08
e-mail: r22@r22.sfos.ro,
http://www.dntb.ro/r22/

Responsabil de număr: **AURELIAN CRĂCIUN**

ISSN-1220-5761